

Владимир Зантария

Саамта – сыцшатлакә

Алирика. Аиҥагамтақәа

Ақәа – 2008

ББК

В. Зантариа. Саамта – сыцшатлакө. Алирика. Аидагамтақәа.
220 дакыа. Акәа – 2008 ш.

©В. Зантариа

Зрахәыц зыцшәаз агәыреицш...

Ацх иамкәыцшәсит хәыцрак,
Зрахәыц зыцшәаз агәыреицш...
Уи акәзаап алахь зеиқәу
Сызын цхы уаха...

Амачоуп, уажә аамтала
Сықәызкьало сшъара, –
Амачоуп са сдуней зегь
Еибаркны измоу...

Агәыр-хәыц аца икылшәаз
Хәыцрақәак сышрышьтоу
Икьакьаза иаашоит...

Икьакьаза иаашоит...

Сыцхи сарей хцәызкәа
Ирымазам хнырхәышьа, –
Мышкызны, уи шыгәнызго,
Зрахәыц зыцшәаз агәыреицш,
Азын цхы лашьцара,
Али-цси рыбжьара
Сналазышт саргы...

Сналазышт саргы...

* * *

Сыжэдан змыжэра иналасыжыт катак,
Сыжэдан змыжэра итызгоит ецэақэак...

Сара сыдгыыл сықэгылоуп мшаенеицш,
Ахаангы елкаашыак амазам са сцейцш...

Дгыли – жэдани сихыбааусит нацънатэ,
Амши – ацхи сихыбааусит нацънатэ...

Амреи амзеи шейдеырбало инташэоит,
Бырлаш рыцқэак сыжэдан иацрышэшэоит...

Сымш сацылоит, бырлаш ццэахақэак кэшэауа,
Сымш сацылоит, цла-нашанак рышэшэауа...

Сыжэдан змыжэра итызгоит катақэак,
Ашамтаз сапта дыршэтусит ецэақэак...

Сара сыдгыыл сықэгылоуп мшаенеицш,
Ахаангы елкаашыак амазам са сцейцш...

Анаатэ еицш имсасусит аамтақэак,
Исыцааусит агэыцреицш ецэақэак...

Агэшэ. Агэарц. Ахэыштаара.

Агэшэ. Агэарц. Ахэыштаара.
Агэагы хэыч сикэзыршэаз ацхара.
Аира... Ацстазаара... Ацсра...
Иртынхаз иарбан ?.. Еимгеимцарак!..

Гэыграқэак рцынхэрас – ауаз,
Имацэысны исыцаахыоу гэацхарак...
Зегы-зегы ниасусит абас
Еа цыоук зыхыцэуо лацшцашэаран!

Агэшэ. Агэарц. Ахэыштаара.
Имсасхыоу аамтақэа рышэшыра.
Уразкы уацысны ицит ахшырахы...

Зықэрахы инеихыоу
Агэрагара...

Аира.
Ацстазаара.
Ацсра...

Итацэыз азышьтреицш, сара сгэы...

Са истэым псазаароушэа акы
 Ахауа иналазт – ихыцсыхьха...
 Итацэыз азышьтреицш сара сгэы
 Дырцахэоит идгылтэым зыхькэак...

«Изаацэан угэы каужьт уара,
 Аамтала ацсазаарагы шытракэлоит!» –
 Итацэлоит слымха абас цбарантэ
 Бжы – мазакгы – сыдгыш иакэлоу...

Ёамоак атынчра сазгэышыуа,
 Сангылоуп саамта анапсыргэыца,
 Искоуп ацшазацэггы шэышэуа,
 Анцэа санихэо, сыбжы ныцак...

Ёамоак атынчра сазгэышыуа !..

Уара моа харак уқэуп, сашья!..

Зацьбал зхьццакыз апэкэыооы
Даур Зантариа
игэалашэара иазкуп

Уара моа харак уқэуп, сашья,
 Уартмак уазкэынца...Аангыламоа умазам.
 – Мачк уаатгыл, нас, сашья, уцы шыа !..,
 Саргы сыгэтыха засхэо хэа уао дсымазам.

Зны усцэалазуеит Москватэи аурт,
 Ужакья аршлазшэа збоит зны асытэхэа, –
 – Уцы ааитак, нас, мачзак, Даур! –
 Уааи, хнесидтэалан хайцэажэап ашышыыхэа...

Убжы тахэасуп. Ихэашьуп улакта.
 Угэтыхақэа рыцшышэ тацсоуп утытыныжэга...
 Цхызла, цхак уқэлан унеихуан ааигэа,
 Улакта исанахэон: «Шэсыцхраа, сырыжэга !..»

Атхарцэхэа саакэтэар, нахьхы, хараза,
 Дэхэыцшк ацыхэан сылацш ухьзахуеит...
 Уартмак уазкэынца, псааитак камца,
 Моахэаста кьалак ианыршэлан уцахуеит...

– Мачк уаатгыл, нас, хаицөажөап, сашья!
Зны ханкөбцшыз сицш «Амрас» хнейдтөалап.
Ғымтзакөа цөыцакөак шытаххып, сашья,
Икам рацөцахөггы ххөап иныхтөалан...

...Өацхья сышка ихынхөусит са сыбжбы,
Ацх лашьца иалазыз адөыцбакөа рыцөаабжсьицш.
Зегь хаман илеиусит агөхаштра – азышышы,
Ихьантоуп шыта схөыцракөагь,
сыуаөыбжарейцш...

Дгыбли-жөөани ирзаартуа Даур указшыа,
Ашыкөсқөа ниасусит, цсаатөцас сишьталан, –
– Уцсы аайтак, нас, сашья, уцсы шыа! –
Ауазейцш, сгөы интасхөоит сажөакөа аамтала.

...Узхьымзас наумданы, уажөабжкөа ирхөап,
Цхаражөхөаөра руп нас уажөейнраалакөа! –
Уа Тамшьтөи ацых ура утанахөхөап,
Цааимбарцас дуней сибаркыра – ссирк
уалархөуа!..

Уқыпаха мөа харак уқөуп, сашья,
– Мачк, уаатгыл, нас, сашья, уцсы шыа !..
...Ишьтракөланы сышка ихынхөусит са сыбжбы,
Зегь амехакны илеиусит агөхаштра – азышышы...

Сара стөзааит
иаашаанза,
Ғымт-цсымшыа...

Шөха дукөак згөылоу абыстацха
Мпахышыцкьала инталыхөхөоит, тынч,
Дмыццакзакөа инацалцөоит хчык...
(«Иудыруей, дымөахыцыр уаха зны сасык?...»)

Нас мрагыларахь лөы нарханы,
Лоуньтө даакөыцсычханы, өаалтусит лара:
– О, анцөа бзеила иахзырша!..

Абас, дныхөа-ныцхьаны, лөыналхөоит
Луадахь – зхы ацьыка ыкөызххөу сап...

Сара стөзаашт макьана ғымт-цсымшыа,
Сан дзыкөныхөахөу ацых ду өызара азуа...

Сара стөзааит иаашаанза ғымт-цсымшыа,
Ацстазаара иаркараз ахцөышла
Лтынчра хьчауа...

Сара стөзааит иаашаанза ғымт-цсымшыа,
Акөымжөы-шкөакөа зпөызцауа Сымш Ғыц

Иреиҕзоу жәеинраалак азкуа...

Ашөвазаҕ икнаҕау скәачаби
Сыцхи еицкәтоит абар...

О, ишпахьантоу ханацәа рҕақ!..

Ҷакоушәа... ҕакамшәа...

Ҷакоуп ус... ҕакоуп...ҕакоушәа, ҕакамшәа,
Аңәҕаҕь абзиаҕь ззеицшу ҕа ҕакәымшәа, –
Апстазаара шышьылаҕа ишнеилац инеилоит,
Ҷартҕы ахықәәс хназаанза – ҕгәәтеилоит...

Зны ҕарөышьызшәа, ҕакоуп акалашәа,
Адунеи ҕакәуп ҕазхылцыз даҕгәаламшәо...

Ҷахдырра аңыхало, ҕаахаха-чахалоит,
Нас өацхьа гәхаштрак анакә наҕхалоит.
Ҷакоуп ус... ҕакоуп... ҕакоушәа, ҕакамшәа,
Иацы зны абрака инхоз ҕара ҕакәымшәа...

Ҷнеиусит ҕымт-цсымшьа... ашьац
мыркьыцзакәа,
Ҷниасусит нак азәы игәы нмырхазакәа...
Ҷахдырра аңыхало – мацк ҕаахабыхацлоит,
Цьоукҕы ахаан иҕамбацшәа ҕнарыхәацшлоит...

Ҷакоуп ус... ҕакоуп... ҕакоушәа, ҕакамшәа,
Аңәҕаҕь абзиаҕы ззеицшу ҕа ҕакәымшәа...
Ҷара хцынхәрас еа цьоук ацоуп сидарак,
Даса цьоук неиусит иаҕалан өадарак...

Даса цюук рышка ихаршөусит ахахөкөа,
 Зымөа ианысхьада зцөаөа мыпсахкөа?..
 Нас хцөа хазтазызои хапылауа ныхөак ?
 Аныхеицш хзацөшөузеи хаазкөылаз еыцныхөак?..

Хакоушөа, хакамшөа... хакоуп, ус хакоуп,
 Хазегь мышкызны хахьеиқөшөо цыракоуп...

Акөа – 2007 ш.

Мшынцақөоушөа, быцьөежькөак кацсоит...

Рымаҕөа өазақөа ршөырхусит шыта ацлақөа,
 Абыцьөежькөа кацсоит, икацсоит...
 Харт, ауаатөыөса, ацлақөа храцлабуам,
 Аха хгөацақөарө ажөөан қөарцсоит...

Зны хажьоит, зны хахнахлоит ашөалкьа-мра,
 Зны хазхьарцшуа ихаөсхьоу пхынрак,
 Нас цөанырра-хышхыцөарак халгауа,
 Хгөахеанзамкөа иаахадгылоит қөрак...

Иршөырхусит ацлақөа рымаҕөа өазақөа,
 Маҕөа еыцла рыөтарыхөхөарц нас...
 Харт, ауаатөыөса, храцлабуам ацлақөа,
 Хнырхөышыа змам хамоуп гөырөас...

Ха хнаскьалашт шыта ус маҕөа өазала,
 Хара хгөацақөарө ажөөан қөарцсоит.
 Рыцстазара реыцуа, реөитаркусит ацлақөа,
 Мшынцақөоушөа абыцьөежькөагь кацсоит...

Ус маҕөа өазала харт хнаскьалоит...

* * *

Аацынрала
 Зытра иазыхынхэло
 Ацсаатө сицш,
 Сгәалашәара Атәацлаә
 Ирхаусит рытра
 Хәыцра- црыш-лацшцашәарақәак –
 Сқәыцшра агәхьаагара
 Иарсыхаз...

Ихәарехахьоу
 Сгәалашәара Атәацла
 Аацынрала
 Ипытлоит...

Аацынрала
 Сгәалашәара Ахыцьгәыгәын
 Цытлоит...

* * *

Уахынлоуп. Суацьак- хәыгч
 Итәшьқыруа амца
 Ианызбаалт
 Сабдуи сандуи рхы-реқәа...

Ижәытәзоу цсыуа бызшәала
 Ицәажәон сицхыраан амәқәа...

Сазызырәуан ацых,
 Еикәыршәны спьамхқәа...

Ашамтаз –
 Сьоны ахыб
 Разны- цәымаққәак наархан
 Иахысхьан
 Стынчра иахтыгәлаз
 Ақәа...

* * *

Сара сцәа-сжыы –
 Сыцсы иахацуп...
 Схъаа-сыгәтыха
 Сара исеихабуп!

Зны-зынла Сьдгыыл
 Санхалойт убас, –
 Жәәантәыла тынхада–
 Ецәада инхаз...

Сыкәша-мыкәша
 Тацәырак газгойт.
 Сыкоушәа-сыкамшәа,
 Схала саанхойт...

Атацәыра-лашьцараә
 Икәсеицусит цәашык.
 Са сдунеиггы, дунеимшәа,
 Ицшуп екәышышы...

Ғымтроуп уа иамоу
 Адгыыл бызшәас...
 Ускан сызацәра сьмоуп
 Саразәкгы тынхас.

Сара сцәа-сжыы
 Сыцсы иахацуп.
 Схъаа-сыгәтыха
 Сара исеихабуп...

Сара саамта са
 Сиаанза,
 Инасаәккыа ицахъан...

Сара сьымтра – изаацәан! –
 Са сацхъа
 Иихъан...

Уа изыхгылоуп чандаркөак ха хкөара...

*Оыцьа афырхацэа раб
Самсон Зантариа
игэалашэара иазкуп*

Уа изыхгылоуп чандаркөак ха хкөара,
Цэашпы иацэакэоушэа икахэхэа.
Уа илагоит, илагоит хазлагара,
Апыхэтэантэй амчкэа сизыркөкэа...

Инкахэыцуа иахыгылоу агэашэаэ,
Икэашза асы рыкэнаут хакэа...
Уаха шаанза сааихак карцашам,
Абгыз иреишуа хлакэа...

Еикэуп уа хаккаарасы цхэакөак,
Хкамбашькэа рхы раха икааусит, –
Урт нымсак рызхызшэо дабакоу? –
Уи са онацак ицшаахьейт...

Уа изыхгылоуп чандаркөак ха хкөара,
Цэашпы иацэакэоушэа икахэхэа.
Дныгэнысуа дпоит азлагарахь,
Цхэыск, ашэеикэа налхыкөкэа.

Сахьа сикэаракөак сыбла иаахгылоит,
Уа быжькөакгы снархашам ацша.
Сыцхи сымши еигацэоушэа иааицылоит,
Тынчра ахыкамгы збоит омашэа...

Уажэы асы итанахэхэоит хара ххабла,
Абгыз иреишуейт хлакэа...
Инкахэыцуа игылоуп агэашэаэ
Шьта апшэымада инхаз ха хакэа...

Абранза гэынхөцыстала сааит...

Абранза гэынхөцыстала сааит,
 Абрака саатгылан снатөап.
 Сгөы азыбжа исанахөоит: «Ааи!»,
 Сгөы азыбжа исанахөоит : «Мап!»

Саапсазар, издыруада, шыта,
 Сазкылсзар сдунеи ду агөта?..
 Сгөы азыбжа исанахөоит : «Ааи!»,
 Сгөы азыбжа исанахөоит: «Мап!»

Ө-дунейк сибашьусит са сгөафы,
 Аайбышыа змазам ө-дунейк, –
 Нахьхьи, хараза, ахөаафы,
 Хөыпц-шөацшь ө-цхык сыхьнагзеит...

Са сырпылсит ладантөи иаауаз,
 Са имөацызгеит өадака зхы хаз!..
 Са исываст сарматаа рхыцша,
 Сара гөыннаа ршьамөаф спөыцшаа!

Сара суаз иахахьсит ахазар,
 Сара исықөзам зра-цсра бзанцы!
 Сара сгөыцра са сгөаца итазар,

Дгыбли-жөөани ирхөалашт сыбзарзы!
 Слабашья асырсит сыжөөан цсыргөарц,
 Сааит абранза слабашья сөанца!
 Абри адгылаф сызбахө рхөаларц,
 Сааит сгөакрақөа хьяас икамца...

Сгөы азыбжа исанахөон : «Ааи!»,
 Сгөы азыбжа исанахөон : «Мап!»
 Абрака саатгылан снатөап,
 Абранза гэынхөцыстала сааит...

Инеилап ашықәсқәагь еишьталан...

Инеилап ашықәсқәа еишьталан,
 Тынч иқәлап зегь ртыц.
 «Итышәынтәалап зегь аамтала!» –
 Зегь рхышьтрахь ихынхәып...

«Зегь аамтала итышәынтәалоит!» –
 Ус дгәыцлап ауаабы..
 Ахащыа аңас – ах цаатәалоит,
 Икәеикәеиларцаз аабы!

Зегь алагоит азлагареицш,
 Зра-цсра зкәым хдуней.
 Халцышт ахацы-лашьцареицш
 Хзырлашәуа адаршей...

Абри адгьылгы аамтала,
 Цшыаала иаазкәыршәшәоит.
 Иацәымыцхәны иахынхалаз –
 Нак инацрышәшәоит...

Итышәынтәалап зегь аамтала,
 Жәәангәашәпхәарагь аатып!
 Инеилап ашықәсқәагь еишьталан,
 Зегь рхышьтрахь ихынхәып!

Шьыбжышьтахьтәи ацстазаара

...Шьыбжышьтахьтәи ацстазаара ҕархеит
 уажәшьта,

Шьта сымшқәагьы ирыцазам хаарак..
 Исаәсхьоу ахтысқәа срызхәацшуеит еита,
 Избоит иахьцаулоу – иахьзыцтароу...

Ааи, уахьоуп асыпса ткәацыбжь ахьго,
 Азиасқәа ахьнеиуа ихышхьцәо!
 ...Иабакоу абицарақәа атәыла зырбгоз,
 Амшын ду ахьтәы-цха хазхьзцоз?..

Шьта уртқәа зегь ныжьуп нахьхьи, хараза,
 Агәхаштреи агәкахарей Реәхаае..
 Шьыбжышьтахьтәи ацстазаара еихсыгьуеит
 зынза,
 Мац-мац уи ханышәалар еигьхап...

Адәеиужькәа ныжьуп нахьхьи, бжышьханхьц ,
 Ирыкәшоит урт еықәкәк кьыр-кьыруа!
 Са салоуп зегьы-зегьы схазырштуа цхьзк, –
 Шьта саамта шымәасуа сзырдыруа...

Шьыбжышьтахьтәи ацстазаара ҕархоит уажәшьта,

Шыбжышыштахтэи сымрагъ еихсыцъуеит...
 Са сьыцшышөкөа Рдәеиужь сназхьацшует еица, –
 Ех, башами! Башоуп! Сгәы сыхъуеит!..
 Шыбжышыштахтэи ацстазаара гархоит уажөшьта!
 Шыбжышыштахтэи сымрагъ еихсыцъуеит...

* * *

Абант ацта быбышкөа реиш,
 Сыхраа-зраауа цхызк са салоуп...
 Ацшала с иарзысо абыгъөсижъеицш
 Уажө сзацөуп...

Хынта-бынтэи,
 Гәырөа-гәыршреи
 Ршоура салцырцаз сеихоит...

Агөхаштрэи агөалашөарэи
 Рхәаа еишьыпраө
 Схарта-сырта сырзырц,
 Сыхөцөырххоит...

Сыцстазаара зегъ
 Цьарак сизгазар, –
 Цәахәа – цахцәахак
 Ахәаа тшөақәа
 Ирцазоит...

Александр Бардодым ихатгөын аҕацхья

Узкөатыц тынчуп, Саша, абра,
 Цхызуп... акымзарак амчым ацсра.
 Уахазны, цхыбжьон зны – уанахамбо харт,
 Иуқөыршөу ауапа нак иньцхьаршөт!

Инталойт ецөакгы абар икакөкөа,
 Еицых цааимбарцас, Саша, унапкөа!
 Ушнсеиуа ушьацөхныслар, умчкөа капсар,
 Уахьчап бакоушөа иухагылоу Ацсар!

Иарс улабашья, иреси ухтырца!
 Ахрыцхра иацыло – хратөыла аца!
 Амөақөа еималойт. Ашөышықөса поит.
 Саркьалцас хгөыцрақөа цыххаа инкацсойт...

Жөөанахь еицихусит апоет инапкөа,
 Жөөангөышьтра ианицоит имшынцақөа!
 Абар шыта Цсырзха ишарккойт, ишаркка,
 Рыецөахө иацташөойт цьоук рразккөа!

Шьта иаамтоуп, Саша, уөсеха, уөагыл,
 Ахьыухөа уеыжөла! Ухьтөы шыкыл уангыл!
 Ухөрақөа Цсырзхатөи ацшалас иаргьап,
 Уашөақөа ааумдан, уашөақөлацөа ирхөап!

Унеила уеыхөа умахмыз арбаны,
 Ахақөитра абирак ахагылоуп Ацсны!
 Убас ,Александр, ушьтхысаа уцала,
 Ажөеинраала ссиркөа аццала!

Уа уийт, уагытахароуп адунеи ду агөта,
 Унеила еырххыла, ицьбараз улакта!
 Уеамкөыпжөа нас адгьыл, жөөантөыла уазца
 Уажөа көрахьымзагы жөөангөышьтра ианца!

Акөа- 2007 ш.

Апстазаарагы тбаауп адөкаршөреицш...

Апстазаарагы тбаауп адөкаршөреицш...
 Ус хгэы хажьон...
 Хақөын моак ус, хагөкөа каршөзан,
 Ихөлон, ишон...

Нас қөаршөы баапск еицш иаакылкьон,
 Ха хазыцшзам.
 Хамөасуан, уи хахылкья- ғылкьан...
 Уи – лахьынцан...

Мшөан, иарбан нас хара хзыкөгөыгуаз,
 Мчыс, доухас?..
 Цөкөырцак ааиуан – ха хазгөыхуаз,
 Инахагөтас...

Нас хашьтракөлан адгьыл хакөшон,
 Хөаак змазам.
 Апстазаарагы дөкаршөраз цьахшьон,
 Ус хаазан...

Ха хахнахуан лацшцашөарак...
 Зра – цера зкөым.
 Дгьыли-жөөани ирыман цкарак,
 Цгара зкөым...

Цгара зкөым...

* * *

Рышьхөа ахьсивцоу дгьыли-жөөани,
 Уи збахьада лабөаба?..
 Апстазаареи анапанеи
 Рхөаакөа ахьсилоу са ишөырба!..

Издыруада сыцхи сымши
 Шака цстазаара рыбжьоу?..
 Издыруада сымреи сымзеи
 Шака зкьышыкөса рыбжьоу?..

Мазас иацои Асар Рымөа
 Итацөах иамоу Амшынца?
 Урткөа срышьтоуп хыма-цсыма,
 Саргөатеиусит слахьынца...

Саргөатеиусит слахьынца!..

Зака ахьцуси ажөеинраала
 Рацхьа икөөыз са сдунеи?.. –
 Абас хөыцтракөак сдыркьалан,
 Схьышьтра схьланы сааусит...

– Дызмыртынчусеи, дызмыртөоузеи?–
 Цьоукгы срымоуп цьашьахөыс.
 «Аха урткөа, зьугөырөоузеи?»,
 Дад, унеила, ухьышьтра ухыз!..

Рышьхэа ахьсивцоу дгьыли-жэфани
 Уи збахьада лабсаба?..
 Апстазаарси анапанси
 Рхэаакэа ахьсилоу са ишпэырба!

Рхэаакэа ахьсилоу са ишпэырба!..

Баграт Шьынқэба игэаларшөөара иазкны

Дыкам. Даабом апоет ихата.
 Дынкахэыцуа днесуам, ақалақь далалан...
 Мап, иара иакэзам ихацэажэо шыта,
 Ассахэа ихацэажэоит иажэсинраалақэа...

Асхаа тырцэажэаауа ароаш абжы
 Игэеисыбжы алыоны иааоуам ахарантэ.
 Инхазшэа сгэы иснатоит аамта сикэышышы,
 Хацстазаара иагхазшэа сибаха-сибафарак...

Дыкам. Даабом апоет ихата...
 Еимгеимцароушэа апшэышықэса ниақьоит.
 Хамцэыжэоакэа ситнахусит иара идоуха,
 Уи аапырала хагоит Лаганиахэка!

Асхаа тырцэажэаауа ароаш сихоит...
 Ихыркэшоуп апшэышықэса абгацымкырасы!
 Апоет ихэанга сылацш нахьзоит,
 Нахьхь! Лацш ахьымназо апшанца-хьзыркырасы!

Дыкам. Даабом апоет ихата...
 Даапшуеит уи апшэышықэсқэа рыцстхэа исалакны!
 Мап, иара иакэзам ихацэажэо шыта,
 Ассахэа ихацэажэоит иажэсинраалақэа!

...Аохаа тырпэажэаауа арѡашкэа цоит,
 Анакэоукэагъ ашьха цагъ-цагъкэа дырлашоит.
 Абгацымкыраѣ ашэышыкэса нцэоит,
 Уа ахааназ апоет идоухацкэа уалыуашоит!

* * *

Абар ишыхэлара ихэлсит.
 Рыгтарыхэхэоит шьалла
 Адэкэа,
 аонкэа,
 ауаа...

Ацх амыдагыцэаѣ асапэахусит
 Шыжбынза,
 Амра- акрыуоы...

Асахьацэахра азымдыруа
 Ахауа иалоуп
 Зхы мыцхэызышьо цстхэак...

Абар ишыхэлара ихэлсит...

Жэѡанаѣ мцак неихэлсицоит
 Кыр зымчу...

О, ишца- тбаатыцэу
 Жэѡантэыла Ах
 Ихэышцаара!

Сара амацоуп сызхыцөкьо, амац !..

Мшөан, сызмыртынчуа иарбан сара?..
Рыбла сынхызларцу сымшқәа цъара?..

Сара амацоуп сызхыцөкьо – амац! –
Шьта сыштракөлан санбацхари жэабжък ?..

Ех, са сышыкәсқәагь мөаст қәаршыцпас,
Нас еиысуама сызхымзас – сзыхызас?..

«О, баша уазымцшын узцаарақәа ртак?» –
Гәхьаагарак иеицшны ихьшәашәеит аамтак...

Нас, сызмыртынчуа иарбан сара?..
Шьта санбахьзо сыгәтыха ахәара?..

Исцәызхьоу рхаәсахьа агәынкылара?..
Ғымтзакәа рацәцахә анкылара?..

– Сышыкәсқәа ршацкыра ацылара!
Зны инсыжьыз ақәацә хәыч ахылара...

Фархьқәак рыхқәа
рынсеидкылара...

Нас сызмыртынчуа иарбан сара?..

Цшак ацрыхоит слыкә...

Сгәы зызтам аусқәа роуп
Уахгы-сынгы сызеу...
Иамуит... сыетахыскааруоп, –
Ус баша сыцых цеуп...

Ус баша иныхуп сымшқәагьы,
Исцылашам лыцшәак.
Иаха-иаха сымчқәагьы
Мацхоит алушәак...

«Дад, узеу закәбзеи?» хәа,
Иаафусит бжьык: «тыгә-тыгә!»
Икацатәу санахәарц
Цшак ацрыхоит слыкә...

Уажәазын сеыздыспьыло
Иакәфуп: « Уацәазын!»
Сусқәа анеихыспьяало,
Акыкам са схазын.

...Иаакылкьоит симгеимцарақәак,
Сгәы амца азыркуа, –
Ғымт-цсымшьа, скара- цсараха,
Ахьшәахь саныцшуа...

Сара схэыцра кьалакөа
Зну абгыыц хазуп.
Сара схэыцра кьалакөа
Сыхынхөра иазыцшуп.

Реыршьуеит арөаш цагьакөа
Ацаө реанкьаны...
Адуinei зегь салацсоуп
Са сыцсакьаны.

Ааи, ихыцлоит сычхара
Арөашеицш саргы.
Изкэырзу иарбан сымчхара?..
Акымзар – акагы....

«Дад, узеу закэызеи?» хөа,
Иааөуеит бжык: « тыгө- тыгө!»,
Мазажөа ссирк санахөарц
Цшак ацрыхөит слыкө!..

Убас, шыаҕа-шыаҕала...

Адөаза цызжөо ацөсиха ишыннажьуеицш
Аапыррала – ашьтамта цаулан...
О, ишцастаху са схэыцракөагь са сьбаадаө
Иаанхарцаз анхаө бзиа ицөагөарстеицш...

Ихыгыҕаа – ыгыгыҕаауп макьана сцөахөа иназго,
Имчуп, аесынатом са сыцөмаа...

Имчуп, ималачырроуп са сыдгыыл...

Днеиуеит уа нхаобык еимгөхөа адөаза,
Уи Ацөагөаө цсраенынза сицашыцлап...

Имчуп, са исзалху адгыыл – малачырроуп...
Сыцөсихагь цагөуп...аха сеихөит.
Ус снейуеит... сыцагылам еазө ишөшьыра,
Сыгөтыха иарсыхаз схэыцрагь хьантахөит...

Ус снейхөит... сымөашьө агөра згоит
Аскаамта са сызмырцөоз схэыцра –
Слахьынцеицш
Ихьантахөит...

Анхаө бзиа

Ицэагэарстеицш
 Скъаадае –
 Сыгэжэажэара
 Ашьтамта
 Фашьара ақэымкэа
 Иаанхоит...

Убас шьаҕа-шьаҕала,

Снаскьалоит...
 Сыцэсиха аҕы
 Зынза
 Ицагэаанза...

Снеихалоит!

Аха уеизгы... аха уеизгы...

Са ссаат насымгыхны исцэахит,
 Сыонашэқэа, спенцьырқэа асыркит...

Адунеи сеакэысытхеит са схала,
 Аамтак са сеалсыхэдеит аамтала...

Ахтысқэа рзырфаш саосны ицеит,
 Зынзаск ак сгэаламшэо саанхеит...

Исхатэоуп лашьцарак еикэбышьы,
 «Цыууы...» хэа игоит атынчра абжы, –

Са сыкоу, сыкаму – зынзаск,
 Иамазам сдунеи гэырфас...

Сзыкэгэыгуа акоуп инхаз уажэы,
 «Цыууы...» хэа иго атынчра абжы...

Исхазмырштга зны сышуафыз,
 Схабыхацуа акы спафыз...

Спахэтакыз анкэа зны дунеик,
 Измымтэоз гэыгреи, хэааи, гэыроеси...

«Цууы» хәа игоит атынчра абжбы,
Исхатәоуп лашьцарак сиқәышышы...

Са сыкоу, сыкаму – зынзаск,
Иамазам сдуней гәырәас...

Аха уеизгы...аха уеизгы,
Икоуп сгәы зкажо сакгы:

Гәырцынцак иакароу Сара,
Иахсырцеит Адуней ацсра...

Пицундатәи астиуд

Рымпахьшы бы кацшькәа,
Рымпахьшы өсижькәа,
Ғынч инькәыршә акәара,
Ииоуп ашьшыыхәа, амра реатан,
Харантә иахтааз ацшьаөцәа...

Хәылл-шәацшь зытны амшын ихтәалоуп,
Жәәан иацәара иашәусит рцәа, –
Ижәәангәыцштәылоу цхыз ссирк иалоуп,
Ргәы рахатзоуп ацшьаөцәа!..

Гәыткәа-цсыткәарак иацәыхьчоуп,
Ахы иакәитуп Ацсынра!
Аамта иархынхәусит ахааназ
Ацеицш! Агәыцра! Агәрагара!

Лацшхәаа иацәарасы мызгәыткәак,
Абираккәа рхацыруа, исырбоит...
Ғаирпланкәакгы рышьта кәапза
Жәәан казказрасы иаанхоит...

Абар атынчрей ахақәитрей
Ижәытәзоу рхьыштрахь ихынхәусит!...
Амш ацырцра азымгәағькәа,
Хәыллы-мра ала траа ицшуеит...

Рымпахышы кацшыкөа,
 Рымпахышы өеижькөа,
 Цшыаала инкаршэны асаара,
 Харантэ иахтааз цшыаөцөакгьы
 Ргэы каршэны икөиоуп
 Акөара...

Ахы иакөитуп Адсынра !..

2008 ш.

Сыцсыр сумцөуан !..

«Сыцсыр сумцөуан...» – духөоит азэы,
 Ажөа тынхоуп иихөо... иугөаларшөо ажьрацөара...
 Ёымт унаивсыр, даауцылоит уацөы,
 Лакта хаа уирбапам... дулцит уи, дуацөажөом...

Ацьамыгөа хтаргыланы хамоуп абас,
 Царшеила еибаркыу хара хөцстазаара, –
 Хаицхыраан, бакак азхаргылеит Ацас,
 Нарха змазамоуп изыхтнахцауа хмазара...

«Сыцсыр сумцөуан...» Еибытоуп акьбаад...
 Инхаз амачоуп... ёымт анапацөора...
 Ёа уск еицөкөакөоуп... уамоуп шахөтс,
 Иутахы-иутахым, даөа гөнахакгьы уацалап...

«Сыцсыр сумцөуан?...» Иумкын цьашьахөыс...
 Ицаршеихаз хөцстазара – хөзегь хаицалахөуп.
 ... Уцкьа-шөкьа инаухысуеит, уршьапам уаөыс, –
 Урт хьаастгьы ирымам уареи сареи хгөалакөа...

«Сыцсыр сумцөуан...» – душьтоуп азэы,
 Уи имац уулароуп уцсы цанацы...

«Сыцсыр сумцөуан...» –

...Уцсы цанацы !..

Азапөра – лабашьяк напышыцыргөа итөит...

Убас апстазаарагы ниакөкөа ицоит,
 Апстазаара ззаххөогы – лацэарзасымтак...
 Азапөра лабашьяк напышыцыргөа итөит,
 Зылацш ахьзада, нас, хаамта-ситасымта?..

Инхажьхьсит ханхарта... ххырхартагы еилкаам,
 – Мшэан, ха хазхаану шөшыкөсас иарбану?..
 Дөыцбак аакылкьбит, аангыламөа змам,
 Дөыцбак аакылкьбит... акырза иагханы...

Азапөра лабашьяк напышыцыргөа итөит,
 Ца змам ахацшьейцш итацөуп сара схөыцракөа...
 Сышьтахька схьацшыр, лашьцарак газгоит,
 Лашьцарак силацөкөырцоит сышьтахька,
 зхьцрацас...

Мышкызны са сыцхкөагы тацөышт ахацшьейцш,
 Сыцстазаара абы-цкьагы табап көарма-көармала.
 Исхызгаз азхөыцра хьантоуп агөырөейцш,
 Исеицшу азхөыцра – шөартак сахнарцалап...

Убас, апстазаарагы ниакөкөа ицоит,
 Азапөра хтырцала ахафы танахөхөбит...

Акөа – 2007 ш.

Өышөтак – өышөтак ...

Зеггы-зеггы ирымоуп
 өышөтак-өышөтак,
 Адгьыл,
 ажөбан,
 ашьхакөа,
 ахацы!..
 Алашарей алашьцарей
 рхөаас –
 Өышөта-хөычк ыкоуп
 урт сибазырбо...
 Алашарей алашьцарей
 ха хаимаркусит, –
 Алашьцара изалымцзакөагы
 цьоукы,
 Ршьаца сихыргоит
 са дунейк ахөаакөа
 рышка,
 Уртгы мөасусит нак,
 лашарак ишазхьуа...

Ааи! Зеггы ирымоуп
 өышөтак-өышөтак
 Атызрыцхракөа,
 абаапкөа,
 ахацкөа...

Цьоукгы алашыцара иашьтоуп
 ахəылццысеицш,
 Рыцы аархыцуеит урт, лашарак
 нареацхар...

Еилахантоит алашыцареи
 Алашареи,
 Урт рыбжьара
 сышəтак дашьтоуп
 Ауабы...

Хааиуеит ус
 нацьнатə
 хаибаргəатеиуа,
 Ибжеиқəа-бжапшоуп,
 зра-цсра зкəым
 хдунеи...

Ацхи- амши
 рхарта-рсырта
 ахьсילוу,

Ға дунеик
 асышəта
 хнахыцшусеит...

Ғышəта- сышəта – хəычык
 рымоуп

Ари адунеи- лашаə
 зегы...

Ғышəта-сышəта
 хəычык –
 Ацстазаареи
 ацсреи
 рыбжьара....

Ғышəта-сышəта хəычык –
 ахдырреи алашəреи
 рыбжьара...

Ғышəта-сышəта
 хəычык...

Аказаареи
 акамзаареи
 рыбжьара...

Ғышəта-сышəта
 хəычык

Анцəа
 иратəеишпсьит
 зегы...

Акəа – 2007 ш.

Са сызхаану – сызхааным рыбжьара...

Са сызхаану – сызхааным рыбжьара
 Бызкатахак атра ахаусит мазала.
 Сыңсы штоу агэра сзымго сапылоит апара,
 Бжьык слымха итаоусит: «Уцала, уцала!»

Бжьык слымха итаоусит: « Шэымтак уанеасыр,
 Ацсыгага хэпэашэициш нак ункабоит!».
 Схы ансыкэаеуа асаатаз пшаласк насэасыр,
 Агэрамгара анакэггы нак инеицхьбоит...

«Паимбарцеақэак рылациш – тынч уахьчоит
 макьана,
 Уцахэага аатшэаанза ацабырг цшаала !..»
 Ацабырг аныкамггы, икоуп напанак...
 Бжьык слымха итаоусит: «Уцала, уцала!»

Са сызхаану – сызхааным рыбжьара,
 Бызкатахак атра ахаусит мазала...
 Ижэйтэзоу гэыобарак, измам цыхэаццэара,
 Иакэшоит атыо еициш – Сыгэрагара...

Бызкатахак атра ахаусит мазала...
 Бжьык слымха итаоусит:

– Ёымт-цсымшьа уцала!..

Шьта сымшқөагь, ацеагэацэқөа реициш...

Шьта сымшқөагь, ацеагэацэқөа реициш,
 Рныкэашэа хьантоуп...
 Ацх-лашьцара асалакны,
 Саацраэ Ажэра тэоуп...

Апара адэы ианныкөлалакь,
 Ажэра асазоит...
 Егъа зунда – исхэандазггы,
 Сышка уи ааскьоит...

Ицоит цхьака апстазаара,
 Ажэла икьоит азэы!..
 Маза – аргама оазарак
 Анылоит са схы-ссы...

Са сызнысыз амоакэаре
 Спшьей-спьхзи катэоуп.
 Са сызхьымзас хьаазгоит,
 Сзыхьзахьоу рацеоуп...

Шьта сымшқөагь, ацеагэацэқөа реициш,
 Рныкэашэа хьантоуп.
 Амамиқэара асалакны
 Саацраэ Ажэра тэоуп...

Асымтра амшынца

Акөа. Ашыкөс Ёыц.
 Цёыцак аөсиқөацөа...
 Ацөца – хёылц-шөацшь зтыршоу...
 Шыкөсыктөи асымтра.
 Шыкөсыктөи ақөыпсычхара...
 Агөалашөара иамтан –
 Махөтак ацсаз...

Тамшь. Ашыкөс Ёыц.
 Цёыцак аөсиқөацөа.
 Агөалашөара иамтан, ауацбакаө –
 Иёымцөаац көастхак...
 Тамшь. Ашыкөс Ёыц.
 Гөаларшөашья змазам
 Асытыбжъкөа.

Акөа. Тамшь. Тамшь. Акөа...
 Икалахьюу...
 Икалаша...
 Цыс -блала ацх иалацшуа
 Азцаара дыргақөа...

Акөа. Тамшь. Тамшь. Акөа...
 Шыкөсыктөи асымтра.
 Шыкөсыктөи ақөыпсычхара...

Акөа. Тамшь. Тамшь. Акөа...
 Еицкьаз аамтақөа.
 Еицкьаз аразккөа.
 Ашыкөс Ёыц.
 Ёамөак аөсиқөацөа...
 Ёамөак – хёылц-шөацшь...

Ашыкөс Ёыц. Агөалашөара иамтан
 Махөтак Ацсаз...

Гөаларшөашья змазам
 Асытыбжъкөа...
 Гөаларшөашья змазам
 Ахақкөа....

Акөа – Тамшь.
 Тамшь – Акөа...

Шыкөсыктөи
 Асымтра
 Амшынца

2007 ш.

О, сышпацөшөо Ацх Анапар...

Шьта сикэтөоит абыжкөа,
Нахьхьи цьара анакө иацөаххьоу
Агбакөа
Иеыцөаауа рьытыбжьейишш...

Зылацш кьдхалаз
Аон-дуззакөа рхьшөкөа ашөахауеит
Игьыткьагоу уахынлатөи атынчра...

Иаашаанза схы сацөажөо стөоуп...
Иацөызгоит тынчрак акөыцөа саргы
Ихылацшыдоу Сдуней Аилашыокра...

«Шөыцкөа ааиташөк, нас, ауаа,
Өынлатөи зускөа идыргьазкыз!» –
Абас санахөоит ацых- көрахьымза,
Иныцакны абжы...

О, сышпацөшөо Ацх Анапар...

Иаашаанза схы ськөаены стөоуп...
Исзеилкаауам,
Иахьанза исхьызгаз ацстазаара
Ицштөыдоу тагалантөи ажөоанейишш,

Абас
Изтацөу?..

Хьцхьакьрта змам
Ацша-кьалейишш,
Абас сара
Сьззацөу?..

Исзеилкаауам,
Зкьышыкөса моа-харак икөу
Акомета-ццышөкөа
Ркөаршөышьтыбжь
Сахаанза –
Смыцхөызшөа
Сзаныцуа
Абри адгьыл сара?..

Саамта – силашыокра иацөызгоит
Тынчра – көыцөак саргы...

Сьжөоан еишьыла иацөызгоит
Еишьыла-көыцөак саргы...

Иаашаанза схы сацөажөо стөоуп, –
Са схацөкьа сьзустоу,
Цьсыс исхацөкьоу

Еилыскаарц стахуп...
 Уи азыхэан уаоы-кэрак сызхом...

Уи азыхэан
 Оын-оыкэрагы сызхом...
 Исызхом...
 Исызхом...

Ашамтаз, ацсреицш, атынчра
 Абнаршөырахь ианхьапуа,
 Ахарта-сырта смырба, –

Убаскан, атхарцэхэа схөыцракэа срылнахусит
 Амшцэгьа шааигэахо сазхэо,
 Афыртын-баапсы шааигэахо сазхэо
 Амшын – зегь зымчу
 Ацэкэырца...

Ашамтаз, кэыцьма – млашьушөа,
 Ауубжы ахарантө иааоусит,
 Ацстазаарахь сзырхынхөуа

Сымшын Цаула
 Ацэкэырца...

Ацых-кэрахьымза тахоит...
 Ахааназ са схы сазынхоит...

О, сышцацөшөо
 Ацх Анацар...

Сишь!..
 Акомета – хчөышлакэа
 Рныкэашьтыбжь
 Қэаршөышьтыбжьушөа
 Иааигэахоит...

Иааигэахоит...
 Иааигэахоит...
 Иааигэахоит...

Ааи, хқөыцьмақөоуп хара!..

*Мы как на расстреле,
На землю ложились без стона.
Но мы уцелели,
Хотя и живем вне закона...
Владимир Солоухин*

Ааи, хқөыцьмақөоуп хара,
Ахеикөбырхара хашьтоуп!
Хахыччоит харт апсра,
Хзымшато – уао дахшатом!

Ишөазхөада хара
Апстазаара хтахзам хөа?..
Шөахьымгөыцзо цьара,
Хаацөыркьоит шөгөышөсанзамкөа!

...Ианаахөлалакь уаха,
Шөа шөаапракөа рөы хуулап!
Хаацөырцлап хмыждаха,
Аусимада шөхарпөыуап...

Ааи, хқөыцьмақөоуп хара!
Имачзахеит ха хажөла!
Иаагашам шөарт шөыгөра,
Хақөышөхусит шөнахажөлан...

Ихашьташөцоит шөлақөа,
Өааихак змам шөмапуаркөа!
...Макьана итоуп хацсқөа...
Ихақөкуп шөа шөмацьаркөа!

Шөмацьаркөа рхы хтацшусеит,
Халацөа аахахтыр...
Ха хшьароаш кашөыршусеит,
Марияла шөарт хаспөахтар...

Мап, ххьапуам харт уажөшьта,
Хабжьазшам лашьта – хөашьта!
Ицөгьамхарцаз хуахта,
Ихарзусеит сынла хашьта...

Ианаахөлалакь уаха,
Хуулоит апсцөа ргыло...
– Ишөыршөла шөкөастхақөа! –
Уи ала хашөзынкылом! –

Ха хжөышалоит уажөшьта, –
Хжьышуа, хшьашуа хгөараз!
Цхыбжьон, иааныжьны апста,
Хахаоап шөашта-шөгөара!

Көицкөоушөа икацшьза,
Хаблақөа көеицеилап!

Шэыцкэа ахац ианца,
Иаашаанза шөхаргөаҗеилап!

«Уу-сыу...» хэа хахэхэауа,
Шэыкэахкьалап шөшьара!
Нас хжышпуа, хацхауа, –
Җсахталап хөырцсаррак...

– Иахзеилкаауам, ауаа,
Адунси шөа шөзамкуа?..
Гэынхөпысталоуп шөшаауа,
Шэыцсымкэа-шөагыбзамкэа!..

Ааи, хкэыцьмакөоуп хара,
Җаацөыркьоит шөгөышшөанзамкэа!
Җацылоит харт ацсра,
Иҗаҗахэаны хламгэа!

Иаагом шөара шөыгөра,
Нацьнатөггы гөацшақө шөхашьтоуп.
Ааи, хкэыцьмакөоуп хара,
Җзымшато – уаө дахшатом!..

Икоуп тызтыцкөак – ицхьаку...

Икоуп моакөак – сара исзымдырзо,
Икоуп тызтыцкөак – ицхьакыу..
Инхоит уа цьоукы – са сгэы ззымөазо,
Инхоит уа – иацакөым, иахьакөым...

Рыонкэа - ркөымрақөа инарыоньцны,
Дөык икөло сымбац, шамахамзар,
Лабсабас хара иахшьало... цхызны,
Уахгы-сынгы избо дара ракөзар?..

Урт цөырцуам ацьар рацөа ахьеизо,
Урт цсракаө – бзаракаө инеиуам...
Рыцстазаара өсимзу? Иееизу?..
Сеидроу?.. Рдунси – өа дунсиуап...

Урт рымөа рацөак иссархастам,
Сапаткөак рхьынхалоуп ргөашөкөа, –
Са иссалашом уантө мрасацхастак,
Инымхсит уа цстазаарак ашьта...

Икоуп тызтыцкөак – ицхьакыу,
Җаацстазаара иакөытхоу – ахааназ!
Цьоук нхоит уа... иацакөым, иахьакөым, –
Нахьнатөггы уахь мөа-зацөык нагоуп, –

Цсымрак зыџнамцхо аханахь...

Икоуп моакәак – сара исзымдырзо,
Икоуп тызтыцкәак – ицхьаку...

Уахынлатәи адиалог

Ацх лашьца иахәлазхьсит амш атызшәа...
Азәазәала, ихраа-зраауа, хьышәшәа-цышәшәа,
Цьоук караха ирзыхынхәхьсит издәылцыз рыџнкәа,
Быжьра-быжьцәа ибжьазхьсит сынлатәи абжькәа...

- Абарцасы,хыхь, иауркыма ацәашьы?..
- Ишьтыбымхын хьаас... Иасыркит, иасыркы!...
- Хгаац-хәычы хнымхәзсит. Икыдхалт цьара...
- Быцәа бгәы каршәны, итаскхьсит атра.

Нас сымтроуп такәаамта.Сымтроуп тынхас
Ацх лашьца иамоу...Мачкоуп инхаз,
Арбагькәа аккахәа иааиларыцсоит шьта,
Ссирзак ахазшәа изыроуеит аоната...

- Исхаштыз... исабцама скьаф ахәынцәра?..
- О, исхамышци, анышә иагаша сара...
- Мшәан, уи гәынгатәума?.. Уацә ашьыжь
бахьзоит.

Халацәа ааихьахьшып. Абар шьта ишарккоит...

- Иршьшьа хәа сьумыхәаз мекәак уацәазы?..
- Ааи,исыршьшьеит... шьта иааитахкып хапсы...

Иахьейиш, уацә ианаашо урт ныкәлоит адәы,
 Рымш иамцәаран икам аутәы-ахәатәы, –
 Еихсыгъхьейт, быжьра-быжьцәа ибжьазхьейт
 абжькәа,
 Лабжьышкәоушәа амахәта иешәоит абыгъкәа...

Итынхадаха раацраә ицәуоит ацша...
 О, анцәа дузза, бзеила иахзырша!...

Сацбал сахзырцо: «Еа мацзак уейха!»

*«Аайт, ахахай!» – апсышәала,
 Ахаца игәы тызго абжьы!
 Таиф Адьба*

Сара цсра сыкәзам... Сыпсы танацы,
 «Амарцъа, шәейха!» хәа сыбжьы гонацы...

Сара цсра сыкәзам, ахәхәахәа сцәагәо,
 Сыкәнацы сыдгъыл, срыц ахәипцәхәа икьо...

Ашәышыкәсқәа ршьанца ианыоусит сбызшәа,
 Сыхра цыо-цыоқәа ирхәоит са сыгәшәа...

«Сыхрапәси», «Сыхәрапәси» сыхәра дыргәоит,
 Сшьамдгъыл агәашәқәа сдоухала исчацоит...

Идырцъбароит сцәаоа Бзыци Кәыдри,
 Сыцәа дыртынчшам Цсоуи Егри...

Сыцхаражәхәаоны Апсни Адунеии срыбжьоуп,
 Сцъынцъаз сыенысхларц азыхәан са споуп...

Са исышьтарххны иааиуагъы ргәы тнагалапт,
 Урт «Хәит, ахахай!» хәа бжьык рахалапт...

Сапатаран икам саамта Ахыцша,
Иармачусит иаха-иаха уи са сылша...

Сдоит! Инасыцгәоит сгәыцреи сдоухай!
Цсааитакха снаташам: «Хайт, ахахай!»

Нас сыцәмаа аанкылан, мшаенсипш сцәагәалап,
Зегь шәзыхәан абазара ажәла скыалап!

Ашықәсқәа ирылыюны иааоусит сапхьа,
Сацбал сахзырцо: «Еа мацзак уеиха!»

Хьшәашәарак, зынра баацсушәа...

Разбили нас – как колоду карт!..
Марина Цветаева

...Зыгәтыха сибызхәоз, зәаца сифызшоз,
Асымкәыл халсны, абранза ханааи,
Абас иаххарштма ашықәсқәа – хдызшәоз,
Хлахьындадарси хәреи хайнзыршәаз,

Абас сицәкыалоума Аамтси Ауааи?..

Абас сицырцуама архнышпына аайыццәаз?..
Абас сицәызуама иаршпаз гәырфак?..
Ғыртуам.Ғыртуам.Ғыртуам са соызцәа...
Ихьшәашәахьсит сажәа – скыад-бгыц ианысцаз,

Са сгәацаҕ шәы-цъара асикнашсит Мфак...

Хьшәашәарак зынра-баацсушәа ихабжылоит, –
Анкьейцш еейшәа сикәныоуам хабжықәа...
Абас, абицарақәа Рцынць иацәкылоит,
Абас цьоук шәахстаны Раамта ианхалоит, –

Абас,

ашэышықэса

цоит

интакэкэа!..

Еикэжэоит

агэала

зызхымгаз

агэкэа...

О-шэышықэсак рыбжьара

Уажэагь тышэынтэалап. Асаразап ухэоу...

Асэхэара анааилакь, силукаап уи зызхэоу...

Имфашьахуа, ах-тыцеицш, унапкымтагь силкаахап,

Ухшыоцаки уцэанырреи, угэырсеицш ихьантахап!

Хэаак змазам хдунсиас сэхэарак- сэхэарак

хзыццоуп,

Гэыцра мцабзк ахьоацхахо хамоакэа нырцоуп...

Уцэа иалашэап иандэықэло абахэкэа бганы,

Ахтыскэа ртэагашоура узалцыр уеибганы,

О-шэышықэсак рыбжьара иаурсып убирак!

Ахэаадара анаосан сихугап са-шьафак!

Абар, абар уазнеиусит уцстазаара ахықэкы,

Уацэымшэан амаакыра... урс даса цхакы!

Нас Акамзаара Агэашэгы узаанартып ацша,

Уразк иуднагало, уигь насыцс ишыа...

Убас, убас мацара, угэахэтэы уахьзап,

О-шэышықэсак рыбжьара узкэатыц уцшаап...

Акэада зкэу иеицш...

Акэада зкэу иеицш сымш сапылоит,
 Акэада зкэу иеицш уи наскызгоит...
 Акэада зкэу иеицш мѡак санылоит,
 Сымчкэа зкэымхо сидарак назгоит...

Цсраенынгагы абас мацара,
 Еицышьлоит мѡак ахи ацыхэеи...
 Апстазаареи апсреи рыбжьара,
 Бырфын рахэыц хэычык еицысхлоит...

Кэадак сыкэуп... Сыкэуп сыдгыыл
 Исзыпцэоу сцыхэтэымш аенынга...
 Сдэыкэуп ус, са снышэнап сгэыджыл,
 Гэашэк акынтэи – гэашэк акынза...

Шэхымск акынтэи – шэхымск акынза,
 Шэашья змам ауал ду шацоу...
 Гэашэк акынтэи – гэашэк акынза,
 Сымчкэа зкэымхо сидарак шацоу...

Исзыпцэоу сцыхэтэымш аенынга...
 Гэашэк акынтэи – гэашэк акынза...

Акэада зкэу иеицш сымш сапылоит,
 Акэада зкэу иеицш сымш наскызгоит...

Сцыынць асацхья уал-дук шацоу...
 Сымчкэа зкэымхо сидарак шацоу...

Мегаполис салтны, сдөықөлоит...

Уажөшьта салцусит скөакөа-чакөан,
 Мегаполис хөа изышьтоу.
 Сара сцөаөа анаалоит Акөа,
 Уахьоуп, уахь... уажө схы ахьхоу...

Ара исмоут самөак азы-цкба,
 Игөырцсахөагоу жөак смахөит, –
 Абар сизызгеит «ажөабжь ыщкөа»,
 Ухөан-схөанс икоу зегь «сыхөхөит»...

Мегаполис салтны сдөықөлоит,
 Салтны сдөықөлоит цбаханым...
 Сара сыдгыл хөыч санықөлоит,
 Скөакьта сышөт... дасак стахым!

Агазеткөа, ажурналкөа,
 Аймак-аисак, атызшөа,
 Аполитикцөа ргьал-палкөа,
 Ишөартөу аамтакөа рхьцша...

Жөөанк иөацамыцшыц уаха,
 Ччацшь-гөыбзыграк злакта ихым, –
 Инеиусит иацоушөа урт гөнахак,
 Избац ракөзам... ргөы рахөым...

Мегаполис... Еилзыргода,
 Ара игыгшөыгыу, ма иуаөцсу?
 Уцсыргьы, уахалал здырхөода?
 Нак урхөадырштып лассы...

Мегаполис... уара уцөаөа
 Зынзаск иакөшөом са сказшьа,
 Сара сахьчөит сара сөаөа,
 Цьоук уи рбозаргь омашөа...

Мегаполис – агөылшьап ду,
 «Асаса» прахөаз ус иаанхөит...
 Уанаатгыла, сыцсы сшьап хөа,
 Нак унахөлабга уцазөит...

Сара салцусөит скөакөа-чакөан,
 Мегаполис хөа изышьтоу,
 Судкьыл, сара сгөарц – тынч, Акөа,
 Уара ушкөуп схы ахьхоу!..

Москва, Ленин ипроспект

2008 ш.

* * *

Зымцэыжэоакөа ацшатлакө иажэжэаз
ацсаатэеицш,
Схэыцра мчымхақөа жөанахь сихоит.
Ацстазаара ахықөан – ацыхэтөантөи асаатаз –
Жөангөашөцхьарагы каххаа илаптоит!

Сара схы аннықөысцо гөхаштра ссирк сеатан,
Ацөашьеицш исхагылан Сдоуха чацшьалоит!..

* * *

Ғымтроуп. Иказам бжбык...
Ацхоуп анык леицш исабжьо,
Абжа былхьсит са сцөашьы,
Саргы – сыцстазаара абжа!..

Саатқөак роуп иамоу ғхөарас,
Абри ацөацөашь цыблааха, –
«Мачзак сихауп уа иузынхаз!» –
Иснатом шөазызарак цсгаха...

Ғымтроуп. Иказам бжбык!..
Адунси зегь сцацшьоит сара схала.
Икьатоит лассы са сцөашьы,
Сгөыцреи шьыжь-шөацшьи сицгалан!..

Ғымтроуп. Иказам бжбык...

Тынчрак гэхьаазгашт сырѳашқәа рыбжьейцш...

Сыцхқәа рцейць итыстоит сара Сѳымтра,
Тынчрак гэхьаазгоит, сырѳашқәа рыбжьейцш, –
Иниакъашт сыцстазаарагь – ашѳымтеицш,
Аууыхәа имѳасышт сышыкәсқәагь, ацшеицш...

Иаха-иаха ицаулахашт са схьыцра,
Ихьантахашт иаха-иаха спьаѳа.
Абар, снапала ихьасыреусит абгьыцқәа,
Сахташла итазу Сѳымтра Амшынца...

Шей-шыкәсеи са салан хынта-ѳынтак,
Нас, мышкызны итышәцаалап стоурых!
Асаба ақөзыршәшәода сара сѳымта?
Абзиси ацәгьсеи... изшьода шәара шәыхә?

Имѳасышт сымшқәа, анацшаацшха сымта,
Еихсыгьып сара сымчқәагь ацәкәырцейцш...
Сыцхқәа Рцейць итысталап са сѳымтра,
Тынчрак гэхьаазгашт, сырѳашқәа рыбжьейцш!..

* * *

Шьыжьымтан доагылан,
Дныкәыцшусит игәарц, –
Нас ашьшьыхәа дныкәтәоит уи
Арымз...
Ахәаѳ-саѳ хәа хысыбжьқәакгьы гоит...
Ех, ачашәара иаамтацкәоуп уажәы!..

Дынкахәыцуа, дыкәтәоуп уи
Арымз...

Абар илашәарыца асашьзоит,
Ивагьежьусит,
Ицәуоит,
Амбатә канапоит...

Тынч, ишьамхы неиқкәыршәны,
Дтәоуп иара...

Ахәаѳ-саѳ хәа иааѳусит хысыбжьқәак
Харантә...

Абан абарцаѳ иахьыкнахау
Иара ишәақь...

Еивцарыцхаа итәу икантаруаз...

Аха дтәоуп ус, ихы найкәарә,
 Дахоит цшьяала итытын хыхны,
 Гәалашәара цаулазак исатаны...

Илашәарыца иамам тәамҕахә,
 Асашьзоит...

Ахәаҕ-саҕ хәа иааҕуеит хысыбжькәак
 Харантә...

Дахоит цшьяала итытын хыхны...

* * *

Акымзарак ххахамгазашәа,
 Хазнысхьоу ацәагәа кацшь нахьшьны,
 Хазцәымгыз цьоуки хдыргазашәа,
 Хтәан – цьашьахәык хазыцшыны...

Нас хзышьцылаз аныха-хьыцәцара,
 Иагәыдаҳцон харт алапкья...
 Ғнак – хазыцшзам жәҕангәашәцхьарак
 Хзаатуаз цьахшьон – ҕацхья...

Аха иплеит лабҕаба ҳа хдунеигы,
 Уигь гәнаха баапск иацоуп ҳа ҳаицш ?..
 Хрыбжьоуп хашрыбжьац – хматанеиуа
 Хразкьдара – хазацәра – хпеицш...

* * *

Са саазкөылаз даара сыпцаклоит,
 Са сызхьымзо шьарда ирацөазоуп.
 Гөыпцхас-хьаас иктөымгы, хьаас искоит,
 Сышыкөсқөагы рлеишөа цьбаразоуп...

Сөыц-зызымкқөа – схөыпцрақөа наскөит,
 Аиатым иеипш, сызацөра сазныжь.
 Гөалашөарак сеастөит, сгөы сажьөит:
 Ицям-памуазшөа апцстазаара азмыжь...

Асарцаулоит схөыпцрақөа рцакы,
 Мачк иашоуп сыпцстазаара агьама, –
 Цьоукгы исыпшьясыртусит: «Уаапцакы!»,
 Уаапцакы, абыза, ухьантахама!

Макьана исымоу цьыспьөит ахөатөы,
 Уи азакөхап, сажөақөа зразоу.
 Шөа ишөхала уахгы-сынгы шөхатөы,
 Сара спашьтац сашьтоуп – са схатөы!
 Шьта исызхымгартө схьаакөа рацөазоуп...

Сышыкөсқөагы рлеишөа цьбаразоуп...

* * *

Цьоукгы нахөаахөуа, икөарацөит,
 Нас иажөарказо, ахшыцө хдырцөит...

Зцьынцц иалахөаахөтуазгы иацы,
 Рсабрадақөа рыпсахт лассы...

Иаагылазар изөу кахцроуп,
 Адуней ду амаа зкыу урт роуп...

Иеиркөыпшусит даара агаза,
 Акөыпшцөкьагы газас дкаца...

Льбз-өыбзра агым адуней,
 Иөычоуп шөтышла ацаршей.

Цьоук халахөаахөтуа, икөарацөит,
 Нас иажөарказо, ахшыцө хдырцөит...

Кажцрала апцстазаара еибаркыуп,
 Ус икан. Икоуп. Ус иапуп...
 «Шөхы изахөо шөахө, нас, хкаарашьтын!
 Иапсам! Ихаөсхьөу шөмыртытын!» –

Абас ихабжьөит уажө цьоукы,
 Еилкаашья рзатом хагөтакты,

Атыц даркөышит агаза...
 Акөыш бзамыкөңас дыцхьаза,

Цьоук тхацьусит, ресиужь, қбаф русит,
 Акөрышьаз рыламыс ртиусит.

Кахцрала ацстазаара сибаркуп,
 Ус икан. Икоуп. Ус иапуп...

* * *

Сажьейт сыбгьыц ианшөалаз сажөа,
 Машөыршөа ицөырцыз ацөахөа...
 Уи зхылцыз ацөанырра хьшөашөа,
 Сгөы итам, схы итамоуп иснархөа...

Убас, иссирзоу симгеимцарак,
 Сөахөы снархөап хөа сгөы сажьон, –
 Сшарцеицеиуаз цөалашөарак,
 Апцхгы апстазаареицш инцөон...

Аиеи, нас, цөалашөара еижьагоуп,
 Измоу нацьнатө хацсқөа такны...
 Сыгөтыха хөам. Сыбжы еицакыуп,
 Ус снейусит Саамта амаршөа кны...

Исычхап зеггы. Сцалап сыгөжөажө!..
 Асакараө сышьхөақөагь цыблаап.
 Өнак машөыршөа исөыцкьаз ажөа,
 Сыөхөара ааскьаанза станархап!..

Сара саныкам, сажөа нхап,
 Ма агөхаштра асаба станахөхөап...

* * *

Сцәажәоит сыбжы нтыганы,
Исгәарцханы сыччоит,
Ацәажәара сахьақәиту –
Уигь насыпс исшьоит...

Са сыбжьоуп изырцсахәо
Ацыхазеипш сқыркы.
Азәгы сцәаа изыпсахуам
Иабцбар нассакы...

Ицбаразаргь сажәақәа,
Сцәажәалоит уеизгы.
Анцәа икынтә, ацәажәара
Сақәитуп саргы.

Шәарт, цсраснынза ҕызымтуа,
Итәоу зыпсы заны, –
Уафцсас зыбжы тызымкаац
Зыгага иацәшәаны...

Нас убас шәышсыс – мкаау
Адуней шәнанызаа шәцап.
Зыгысәамхәоз ракәын хәа
Шәызбахәгы рхәалап...

Сцәажәоит сыбжы нтыганы,
Исгәарцханы сыччоит.
Ацәажәара сахьақәиту
Уигь насыпс исшьоит!..

* * *

Агәлалашәарси аамтеи рыбжьара
 Сышьхныцсыланы
 Сгылан Сара
 Карулцас !

Агәлалашәара асацхьа
 Аамтагы шхьацуаз,
 Изгон сара агәра!..

Икарахаз, иаацсаз,
 Зыенызхыз
 Адунеи ахы танархон...

Агәлалашәара Адунеи
 Еикәнархон...

Агәлалашәарси аамтеи рыбжьара
 Снагыланы
 Сихәон анцәа!..

Акамзаара азхәыцра
 Станарзызон
 Сабицас
 Са сцәа...

* * *

Зегь сэицшха сгәашә сынтыцт иахьагы,
 Дәыцшәак нарасхәеит, зегь сэицшха, цьоукгы...

Ғыц снықәлазшәа адгьыл, сцаауа-сыцшаауа,
 Рыжәпара сналазт зегь зэицшхаз ауаа...

Уа ицашәон сылацш ицсхьоу ршьаҕақәа,
 Ицслымзха сәацхьа икапсон атызқәа...

–Ххы абахоу? Иахцеицшугеи? Ишхаухәара, дад?.. –
 Лацшыцәгьоума инызкылаз абни асаат?... –

Икәынд-шәындуан цьоукы. Избазом рхатақәа,
 Уа ицашәон сылацш ицсхьоу ршьаҕақәа...

Спьяхитхазшәа жәоан алакта сынтацшун,
 Сәацхьацәкьа тзамцқәак рхала иҕыпун ...

– Ххы абахоу? Иахцеицшугеи, дад, лахьынцас?.. –
 Мшын-хәашьцас цьоук рыбжьқәа схьцәон абас...

Ақалақь салан исэицшха зегьы,
 Рзыблара салан зегь зэицшхаз цьоукгы...

– Сабакоу? Сызхаану иарбану аамтас?.. –
 Уа жәоанаҕ икнахау Асаат ду аанҕаст...

Еилкаашьякгы сзатом акымзар акы...
 Сышьта ихцәбуало исышьтоуп цьоуки...

Схатацәкья исыздырам истәу, сызтәу,
 Зеггы-зеггы сзеицшха санхалт амфаду...

Аф-шәах еипш ацх катәоит...

Тынчрак калазом.
 Ашыкыбжь еиқәтәазом...
 Ихыцны ицоит еицах.
 Афыцьбарақәа ршәах...
 Баша сгәы сагоит.
 Исхәо рахазом...

Исхәо са исзынхоит...
 Аамтақәа еикәшоит...

Иуалуашоит цьоуки...
 Урт артәом акы.
 Цсааитак карпазом.
 Ашампан-фы еиқәтәазом...
 Идырцахәоит ркыркы...
 Иахәлаччоит рразкы...

Баша сгәы сагоит.
 Сыхәхәабжь са исзынхоит.
 Са сдунеи тахоит.
 Стәалашәара нхоит...

Ус мацара ишоит.
 Ус мацара ихәлоит.

«Хара хахь уааскья!»
 «Уеат арыжэтэ, уекья!», –
 Иааѳусит ус быжькѳак.
 Баша сгэы сагоит...

Ашампан-ѳы еиқэтѳазом,
 Ацыхкѳа нцѳазом...

Икѳашоит иарѳышьыз.
 Арыжэтэ цьбара иашьыз, –
 Хазеиқѳырхом акгы,
 «Укѳашала уаргы!»,
 «Ха хахьцо уцала!
 Ха хазеу уаеыз!»

Нас иарбан хтазырхо?..
 Нас иарбан хаикѳзырхо?..

Уа ркѳатсиах ццѳоит
 Иарѳышьыз цѳоуки...
 Иахѳлаччо рразкы,
 Иаашаанза урт кѳашоит...

Аамтақѳа еикѳашоит,
 Аѳ-шѳах еицш ацх катѳоит...

Ркѳатсиах ццѳоит цѳоуки
 Срыцгыччоит саргы.
 Сазеиқѳырхом акы...
 Сахѳлаччоит сразкы...

Ашампанѳы еиқэтѳазом,
 Ацыхкѳа нцѳазом...
 Са сдунеи тахоит,
 Стѳалашѳара нхоит...

Сытэхэа-силабынтракае сызхьейт саргы...

*Сыцэоуп.
Саныцэоуггы итынчым сдоуха...
Максимилиан Волошин*

Схэыпракэагь хэжэейт сара сеицш,
уаха рылам,
Ашамтаз схы ныкэысцоит тынч, саапсаха, –
Адуней зегь насгэыпцахэхэа сиюуп уажэ гэаныла,
Лацэааихьшь канацашам зынзаскгы сдоуха.

Ецэацбаа реицш схэыпракэагь реыпсакьян ажэоан
Иацапсоуп, схбаакэа адуней иахьыгза.
О, ипсоухэара, удинаныс, изахада нас сажэ?..
Сыгэжэажэара иамой лыпшэас, слахьынца?..

Сытэхэа-силабынтрак иалазусит гэыграк,
Саамтеи стоурыхи сеагылоуп хаха.
Са сматанеуейт, сашьтоушэа хэыхрак,
Лацэааихьшь канацашам иаашаанза Сдоуха!

Изаацэан дажэуейт адунейае азэ гэыла,
Дасазэ изаацэаны хшыола дажэуейт...
Схэыпракэа псаатэпас инеуейт жэоангэыла,
Ацэашьсеицш исхагылан, сдоуха чацшьауейт...

Ашыкэсқэа мөасуейт сеацхьа еырххыла,
Ацстазаара инашьтархх ицоит ацсрагы.
Схэыпракэагь хэжэейт сара сеицш, уаха рылам,
Сытэхэа-силабынтракае сызхьейт саргы.

* * *

Убасеицш хтагылоуп, абызцәа, аамтак.
Зцаарашөк сыхтаркуеит, исызшәахәазом ртак.

Амцеицш цәанырра ссирк иабылуеит сшәа,
Иасуеит Өадантәи Ахақөитра ацша...

Ахақөитра! Ахақөитра! Анык леицш уара,
Снауғәыцахәхәан салыугарц сүхәоит сгәыкра!

Аамтак ха хтагылоуп, адунеи еилашуеит,
Ахәынтқарцәа еиндатлоит, ажәала сибашьуеит!

Ахсаалақәа ирнылоит иеыцзоу хәаақәак,
Абар җацхәа Амшын Еиқәа еимаркуеит гбақәак!

О, аамта ссир – сәыю-чкәын! Сара сыззыцшыз!
Ғазныкгы иарба нас уеыхәа умахмыз!

Аамтак ха хтагылоуп, адунеи еилашуеит,
Ахәынтқарцәа еиндатлоит, ажәала сибашьуеит!

Ахақөитра ацшалас, аанҗасра зықәзам,
Ғацрақәа ирыщасны ишьтнахит зынза!

О, шөгәырғала сашьцәа! Жәөангәашөпхәара
аатуеит,
Ацсуа хәынтқарра Абирак шөыршөыруеит!

О, аамта – са сәыю-чкәын! Аскак сыззыцшыз!
Ғазныкгы иарба нас уеыхәа умахмыз!

Адуinei ду иалацшуа игылоуп Ерцахә,
Ихынхәуеит Ацсынтәыла ахьышьтрахь ситах!

Исазхөода? Ххы абахоу?..

*Ажөөан абри гөанамтозар,
Нас ацөгъара збартада?..
Гьаргь Чачба*

...Исазхөода, ххы абахоу?
Хсаркьаласыөцөа шөабакоу?..

Хзынкъаз-хзынпаз – ахө зшыада?
Иахпсицшугъы – згэы азоада?

Сартөом, сарцөом са сыгөтыха,
Саргөатеиусит сара сныха...

Изыхьчода хаоны, хгэара?
Изыргөгөода ха хтызгэара?

Ныхас иарбан хзымцаныхөо?
Бакас иарбан хзымцахырхөо?

Хшьамхнышланы зкалт хагөзуада?
Харт хлахьынца зызбауада?..

Хбирак нагаөцөа шөаапсама?
Ахынта-өынта шөымч ашөама?..

Снеиусит ус, ҕахөхөартак сашьтоуп,
Өеик иазхөам шөа шөсымтра, сашьцөа...

Ус цраенынза сматанеилоит,
Цөалашөарак саргөатеилоит...

Хцааимбарцөа зышөымтуазеи?
Изцөыршөымгозеи шөгөалеи шөуазеи?

Издыруада, жөангөашөцхьарак,
Ицсеикөырхагоу симгеимцарак,

Ус, ҕымт-цсымшыа шөазыцшызар?
Цөымзак шөыблақөа хнакызар?

Сгөыцуан баша, атак сахап хөа,
Цөашпыркыла мөак сыцшаап хөа...

Ус цраенынза сматанеилоит,
Сцабырг сацагылан снейлоит!

Исазхөода, ххы абахоу?..
Хсаркьаласыөцөа шөабакоу?..

Хьтөы гөыргынцас Сцабырг шьтысхуеит,
Цсха – биракцас уи еицысхуеит!

Шьалтас, ацых набыкөыршан...*Нона Цина-цха илхьзынбылоуп*

...Океанкөа рзыблара салцны,
 Сеампыцхны уао дзымшато ацөкөырца, –
 Ацшатлакө змызгөйткөа хнажөжөаз,
 Крызхьцуа, ихәарехахьоу аґбеицш,
 Схынхәуеит сара Аоныка аацхьа,
 Схынхәуеит сара аоныка, игәхьааган,
 Еихсыцґрак змазам

Схәышґтаара...

Схынхәуеит бара бышка... Сызхьцуеит,
 Сара сыцракөа ажөжөеит ацша...
 Сара схәыцракөа ацкьеит ацша...

Имшазоз ацыхкөа срылцуеит,
 Ахәаадара сышьґахька иньжь,
 Агәкаҳара сышьґахька иньжь,
 Снаскьоит, снаскьалоит бара бышка,
 Ихәарехахьоу аґбеицш –

Хрыжь-хрыжь...

Быцшуп бара аскаамґа, ґымт-цымшья,
 Быцшуп уа лацәааихьшь камґазакөа...
 Барей сарей инымґөазо хкөбыцшра,
 Барей сарей имажөзо хгөыґра,
 Барей сарей иґымґөаазо хажөабжь
 Шьыжь-шөацшьеицш иахцызгало

Асқьалаґы!..

Уа бгылоуп...Ажөәанахь бөахоит
 Са сымөа сзырбо ацөашьы!

Убас, бызыцшыз цхагөазынза,
 Убас, бызыцшыз шарґазынза!..
 Убас бызыцшыз даәа шөышыкөәса!

Убас бызыцшыз!

...Ихәарехахьоу аґбеицш, ашьшьыхәа,
 Аґбеицш – змызгөйткөа хыжөжөаз,
 Ацөкөырцкөа реисра ихәнажөаз, –
 Сгөыцшаа-хьцшаауа снадгылап
 Барей сарей хкөбыцшра

Асқьала...

Уа бгылоуп лацэааихышь камцазакөа,
 Акымзарак хьаас имкзакөа...
 Ёыцэаара ақөым ахааназ
 Быгөтыхақөа рынакө иазмырцөаз,
 Ба бгөыграқөа рымца иахылщыз
 Бцэашы!..

Уа бгылоуп,
 Бара бышьхныцсылан...
 Шьалцас, Ацых набыкөыршан,
 Уа бгылоуп Быгөжөажөара Анакө
 Быеналакны...
 Уа бгылоуп
 Барси сарси Хқөыщра

Ихөарехаз
 Асқбалақы!..

Пицунда – 2007 ш.

* * *

Ари амш – анцөа иишаз мшуп!
 Дгьыл еишьылрси жөан иацөарси
 Ссиршөа еилазөоуп иахьа...

Ари амш – анцөа иишаз мшуп,
 Амш абла схызлеит сара...
 Сыказам, схарта-сыртақөа сырзит...
 Гөалашөара еишьылны
 Сналаөашьейт
 Хөылц-шөацшь...

Сымш абла схызлеит сара...

Сыбжы азынсыжыит амшын ацөкөырца,
 Схөыцра кьалақөа –
 Тагалантөи ацша!

Сышьта шкөакөақөа акөара-пслымзрае
 Мац-мац еимацсоит...

Сыхьзи, сыжөлеи, суасиати
 Ихыркөшам жөеинраалан инхоит!..

Мышкызны, алашара ааныжыны,
 Алашьцарахь снаскөоит...

Ускан «абзеираз!» хәа шәасымхәар, –
 Уи шәымбан омашәа...
 Сцынхәрас ишәзынсыжьюсит –
 Цәра зкәым сара Сәымтра
 Абызшәа!

Уи амш-анцәа иишаз
 Мшын!
 Сқәыцсычхәабжьи,
 Сәымтреи,
 Сгәы ахәаи
 Рзынсыжкыт
 Ауаатәыәса,
 Ажәәан,
 Амшын!..

Сымш абла схызлеит сара!

Шәцашәыхла хшәышықәса ырбоит...

Ажәижәыхгы ыцушәа иахнарбоит,
 Ус хгәы хажьбоит хәргы аамтала...
 Шәцашәыхла хшәышықәса ырбоит,
 Иаацшусит ак хазымхәо лактала...

Шәцашәыхла аамтақәа ырбоит,
 Ирымазамшәа урт еицакрак, –
 Итагәтасуа чаландаркгы цоит,
 Хазныжыны ахаантәи халак-әакра...

Шьта ақәра ацәыхьантоуп хдуней,
 Атлант иеицш иацоуп уи еидарак!
 Ғымт, хрыбжыагыла цәрей-бзәрей,
 Хәргы хәсоуп хшәсац өадарак!

Шәцашәыхла хшәышықәса ырбоит,
 Иаацсеит, икарахсит хдуней ду...
 Хәлц-шәацшьсеицш гәыграк хнахьыцшлоит,
 Уа дгыли-жәәани рхәаақәа ахьсиду!..

Итагә-тасуа чаландаркгы цоит!..
 Шәцашәыхла хшәышықәса ырбоит...

* * *

Ашацкыра ақөыпсычхара
 Цыс иахоуп сара сцәхәә.
 Уажәшьта ихыцит шысхәо
 сычхара,
 Сгәацаә рыцк сикәшәоит сацхьа...

Сажәсинраалагь – шоурашәагоушәа
 Иаруалыуашоит сказшьа.
 Зегь ирцеицшу здыруа сакәушәа,
 Сызхаану гәнызгоит омашәа.

Хөыцра-цыркъак – метеоритушәа,
 Интанарзызоит ацх апәа...
 Цьоукгы иаашаанза, гәнахак рыдушәа,
 Икьып-шәышуа, иашьапкусит анцәа...

Ашәышықәсақәа рықәыпсычхара
 Сыгәхаштра азы-мшын арцысуеит.
 Ианхьцзалакь мышкызны сычхара,
 Цхи - мши рхәаә са сыцсуеит...

Мши-цхи рхәаә са сыцсуеит...

Исазхәода?..

Башаза амчра симаркуеит ауаа,
 Башаза сижәылоит еыхәцәыла...
 – Уара, ха хдуней ду, зегь зычхауа,
 Иугәаламшәо иарбан хкы-хкыла?

Исазхәода, симашәкуа иарбан, ауаа?..
 Шәарт, иарбан ишәзымшо, ахәынтқарцәа?..
 – Шәаразә заңөык шәакәзоуп сыбжьы захауа,
 Ахархьуаа, агәакцәа, ағарцәа!

Акәардәи агәыргьыни кьыс рымамкәа инхоит,
 Ахәынтқарцәагь наскьоит еа дунейкахь, –
 Цьоук рыламыс – рыжәлеи рыхьзи сикәнархоит,
 Цьоук рышьтамта арзуеит азлеира...

Башаза амчра симаркуеит ауаа,
 Урт симаркуа иарбан хықәкыла?..
 – Уара, ха хдуней ду, зегь зычхауа,
 Иугәаламшәо иарбан хкы-хкыла?..

Азын-цхы иалыхэхэа апсаатө...

Азын-цхы иалыхэхэа апсаатө
 Инеиусит жэоангэыла, жэоангэыла,
 Ашэышықөсқэа ирхаану са ссаат,
 Хтысқэак арёыхоит, иаатгылан.

Ажэоан цырцэажэаауа ицоит,
 Апкақэа апырра иаркараз.
 Урт рыпырра ишацынцэо збоит
 Схэыцра сахызыгзо апара.

Апкақэа ршыкыбжь сикэтэоит
 Ашамтаз. Шьтыбжь ыказам уаха.
 Апара санацылауа спэоит,
 Сызцымзаара сацоушэа гэнахак...

* * *

Сырцэыхаран хра цыо-цыоқэак,
 Бжьык сарёыхон исмахац.
 Жэытэ қалақьқэак реилашыокрае
 Сара сызуан гэырз-шашэаз...

Ашэышықэсагы симгеимцаран,
 Ашьтыбжьныорсицш инсицхьбон.
 Агэалашэара атымитшэарае
 Хэыцрак агагеицш саанхон.

Уи зегь цхызын, лацшцашэаран,
 Аханқэа, абаашқэа, ацэашьқэа...
 Уа иналазуан цэыцлашьцарак
 Ччацшык назёықэзамыз хаёқэак.

Еилацэқэырцон жэытэ қалақьқэак,
 Ршыкыбжь сахэаеуан сара.
 Ианысмоузоу итынчу кэакьтак,
 Сазхэыцуан итынчу схэыштаара.

Са срызхэыцуан хра цыо-цыоқэак,
 Сгэи сыхшыои рыцсы ршыарц.
 Жэытэ қалақьқэак реилашыокрае
 Сара сызуан гэырз-шашэаз...

Сара сызуан гэырз-шашэаз...

Таиф Адьба игәлалашәара иазкуп...

Өнак зны, зынзаск сгәыссанзамкәа
 Акәа уааспылеит уара...
 Усымдырит азныказ, соыза,
 Уара шуакөызгы исзымгеит агәра.

Пхынгәымзатәи ашоура-мца сихсыгьуан,
 Иаамтан. Шьта амра ташәон.
 Издыруан, Таиф, угәы ухьуан,
 Уа утынчра сахтыгәлар хәа спәон...

– Ицуазеи усымбеижьтеи, соыза? –
 Мачк ишлахьан ухахәы.
 Избон: пәахышьяк змазамыз
 Гәхьяагарак ублақәа ирхын...

Нас хнавалон агаҫа цшьяала,
 Ғымтзакәа хгылан цьарак.
 Иапан усымтрагьы гәалак,
 Шәышықәса зхьцуаз гәырәак...

- Абар, анцәа имчала аоныка
 Са схынхәгәышьеит уажәшьта...
 Пәстазара ахьыказам сыкан, –
 Ицәажәон абас улакта...

Итацәын акаҳуажәырта. Тынчран.
 Хнаҫыхәон уа акаҳуа.
 Аоы-цкьеицш ирыцнацон умчкәа,
 Уцсы сикәнархон ахауа...

Схәыцуан, Таиф, усымбеижьтеи
 Игәлалашәом шьта шака цхьоу...
 Изаацәан абыргра уезыукуазшәа,
 Иукин үтесцыхә сихырцхьо...

Ублақәа исархәон: «Исыман
 Еитахәашья змамыз хәатәык», –
 Уоныка уауан, хыма-цсыма,
 Укылсны аамта акыркы.

– Соызцәа сысалам рыт! – хәа
 Насоухәан уцамтаз сара.
 Анкьеицш, угәы унтахәыцуа,
 Унавалейт тынч акәара...

Алоацә ахьлцуан уа амра,
 Ипацә-цахәуа ианзаалоз амшын.
 Усымтра иарсыхаз жәсинраалак
 Уцамтаз угәаца иташын.

Ашэацыцаа еицырхуан рышөшьыра,
 Са исхаштхьан ишыкоу ацера,
 Нахьхьи, хэyllц-шэацшь ахьзыркыра
 Уналазэа уцеит, нас уара...

Цхынгэымзатэи амра, аташэамтаз
 Иблахкыгаз ашэацшь атынхон,
 Зкышыкэса зхьцуа ахэамтеицш,
 Таиф, уара уеымтра сзынхон...

* * *

Иниасуан еа мшык тацэны,
 Уи цон сазныжыны сара сгарра,
 Са сныецынгылон есы-ены,
 Абжэацнытэи схэыцракэа рзыцгара...

Аха сымчкэа сизсыркэкэон
 Икыднацы са сыецэ жээанаэ,
 Аамтала цэоукгы сгэы дырэгэон:
 – Дад, уалапоуп уара ашана!

Ишэартоуп Цэунгли азакэан,
 – Уабацо урылцны агыгшэыгкэа?!
 Абас быжкэакгы сахауан,
 Эымт-цсымшьа сымэа сыкэын, сыкэын...

Агэыдра шгэыцроу ус инхон,
 Шьта ихарахон еа харакырак,
 Исызгэамтазакэа, цшьаала сикэтэон
 Ихышхьцэоз цстазаарак азгыра...

О, ишэартоуп Цэунгли азакэан,
 Иутахы, иутахым – уи уеанраала!
 Гыгшэыгкэак сышка иццакуан,
 Саргы сгыгшэыгыртэырц казшьала...

Бнаршэыроушөа адунеи лашьцан,
 Уа тэамоохэ змамыз сара сакэын,
 Цераенынза цсеивгарак камцакөа,
 Агыгшэыгкөеи ауаатэыюсси срыбжьан...

Ишэартан Цьунгли азакөан!

* * *

Абарцае дтөаны хөлцазыказ,
 Лмакөан хэычкөа ирталыцсон
 Хкы-хкыла аутратых жөлакөа –
 Атакөажө неихырхөа змам...
 Нас дныхөа-ныщхьауа,
 Ицхьалкуан лмакөанкөа цъара...
 – Са сахьымзаргы, еа цьюкы инкадырхөхөып
 Арт ажөлакөа аацынра шааилакь... –
 Лгөы инталхөон атакөажө, лыжөлакөа цхьакуа
 хазы.

Абас дрыхзызаауа, рыхкөа еикөылхөалон лмакөан
 хэычкөа

Атакөажө неихырхөа змам...
 Нас лара лоумашь урт амакөанкөа
 Сацхьа ицзыртло,
 Аацын, анхарамшкөа анааилакь?..

Аацын, ишыюкыз
 Адгьыл
 Аныцөхөато...

Стынчра абызшөа

Бызшөас икоу зегь нак инасарштны,
Испарц сашьтан са стынчра абызшөа...
Ацх лашьцара, ацардеицш иныцхьарштны,
Сныкэгьлеит сбарца... избон омашөа, –

Бызшөакала ицөажөон ажөосани амшыни,
Ижөытөзоу жөсинраалак ахөон ацөкөырца,
Ижөытөзоу бызшөала ицөажөарц иасын уа,
Шөарахцас хьцхьакыртак иашьтаз ацша...

Уа амза-са , цсаатөцас ацсацлара аеналак,
Исмахацыз бызшөала агөтыха ахөон.
«Еышөымтын, шөнеила ус цшьяала, ус цшьяала!» –
Абас саргы сыцыхкөа ртынчра сыхьчон...

Сьцыхкөа рцеицькөарө ииуан уи атынчра,
Цөыкөбар-цөыкөбарла цьара сизыкөкөон.
Дгылли-жөосани ахааназтөи рөымтра,
Өымт агөырөа-хьанта ахгашья снарцон.

Ацсацлакөагь цөажөон са стынчра абызшөала,
Шөарахцас хьцхьакыртак иашьтан ацша...
Уа амаалыкь иеицш Анапы саньртөалан,
Сьцх иснарцон сара стынчра абызшөа.

Пицунда – 2007 ш.

Иаабо иарбан хацхьака хнацшыргы?

Все пусто, все равно, все уже было!
Фридрих Ницше

Усоуп, ус... зегь шьтракөланы имөасхьсит,
Көрыжөаа ирыкөлоуп аьщ хөа ха хзышьтоу...
Зегь еикаратөуа Аамта- Цшатлакө асхьсит,
Хазнысхьоу хжөытө мөахөастакөагь уантоуп...

Инеиуеит еишьтаххы абар, атанккөа,
Төылакөак ртоурых ачалт ахьшьуа, –
Ихөаш-хөашоит ха Хгөалашөара Аханкөа,
Мцацшык ацроуп аныхеицш хазпацшуа...

Аьщ хөа зсаххөо – хгөыгракөа ирнауруп,
Аьщ хөа зсаххөо – матөа өазақөак ашөуп.
Ха хазхааным – цьышөуп, рацөаххыроуп,
Амш – мыхөлеицш хазхаанугы тацөуп...

Ашөышыкөсакөа атлаөа рыбжьажьуп,
Баша, баша хашьтоуп харт аьщ...
Хгөалашөара Аханкөа цыххаа силажьуп,
Иахьынхөлоуп ха хразкы рахөыцк...

Усоуп, ус... зегь шытракәланы имѳасуеит,
 Бапа ссирк калозар хәа хәцшуп.
 Уаѳ дзымшаѳо Аамта - Цшатлакә асуеит,
 Хшыкаң хәкоуп. Амш-мыхәлеицш хтацәуп...

Иаабо иарбан хәцхәака хнацшыргы?..
 Жѳан цнаргәоиѳ Агәрамгара Абака,
 Иудыруеи, цьанат-гәашә хзаанартыргы,
 Аныхеицш хамцаныхәалап Хдоуха!..

Сыхдырра - Сыцсәыхоы

Рушьбеи Смыр уахь

Стәитәыхызтәуаз...зны сынцәахәызтәуаз,
 Сразкыдазтәуаз...Гәыцра-хәычк сызтәоз.
 Сыхдырра-Сыцсәыхоы...Саға-баацс...
 Спәацәхнысларгы, исыцгәоз: «Уеиха абаацс!»

ѳ-дунеик са сыцсы анрыбжәамзоз,
 Са Схатә Цабырг – сара иансызхамцоз...
 Сышьткәыцәаа санамаз азгыра,
 Арцәаа хәа ихәхәон са Сыхдырра!..

Шәауардынушәа исхагъежъуа исхалон,
 Цәоанцәыка зны саман ихалон, –
 Зны уахынтә ацысхәеицш самкәытшәон,
 Ғазныхгы сразкыдара сыхчон...

Ус саиуеит. Зны сыкоуп.Зны сыкам...
 Зны асцәа тахәмаруеит сыкәа.
 Стәитәыхуп...Ғазныхгы схәынтқаруп.
 Сдыцшылоуп зны. Сныгәнысуа сгәароуп...

Сыхдырра – Сыцсәыхоы. Саға-баацс!
 Спәацәхнысларгы, исыцгәо: «Уеиха абаацс!»

Зны скаххаа Асар Рымѳа сацуп,
Зны цхьарҕас исымоу – аҕацацоуп...

Са сзалцшам ацбар реилатырра...
Сыпмацзас сызражөыз Сыхдырра,
Сыхдырра - Сыцсехөы! Сага-баац!
Бжбык ааѳуеит: «Уеиха абаац!»,

«Уеиха абаац!..»

* * *

Исаѳсхьоу заакөрылоит ахааназ ахахөеицш,
Са исзыресеишам рееишьак змазам.
Аамтала, зытра иҕажьақнахьоу ахөеицш,
Шьта иаанартышам атоурыхгы мазак...

Имѳасыз – уи мѳасит. Шьта иамам хнырхөышьа, –
Нахьхьи цьара ахөаадара анаѳсан инхоит, –
Аха иниакөкөа ицаз урт ахтыскөа иргөышьтран,
Цсехьга шөахөацқөак сгөаца иҕацхоит...

Ус, баша ацхьзеицш, акымзарак мѳасуам,
Ецөак кьдшөаргы – икьдлоит ецөак...
Ицоит чаландарпас хтыскөак тагөтасуа,
Саргы сазкьлсуеит гөынхөпыстала мѳак...

Нас лассы-лассы сышьтахька сьхьацшлоит,
Гөыѳбарыла еибаркьууп са сдунеи.
Саныкамгы, сгөацае асыпсақөа ткөацлоит,
Ғык сицтацөажөоит схөыцреи сцөахөеи.

Имѳасыз – уи мѳасит. Саамта- суасиатхөаѳ
Ахөаадара иналазт иахөаша хөаны.
Са схөымца меихсыҕьырц, еазнызапөык снатөхөап,
Ацыхөтөантөи скөицқөа неизыхөхөаны...

Пицунда – 2007 ш.

Схалоит аада....

Схалоит аада... избартоуп уахынтөи
 Асса-мысса иарыссаз ауаа.
 Сымчкөа цыршөоит аласи ахьантөи
 Тымитышарак апа сҕарцшуа...

Уахь сыҕака, архака. Баша, амач-сачазын,
 Цьоук рахөа жьакцакөа шеисакшо збоит.
 «Унеила акызгы-моа уасалан, ухацазар!», –
 Саамта-цөаоа мьыг сцөа сытнаоит.

Акызгы-моаө ахааназ инхоит сара сышыҕакөа,
 Са сырхыхөхөсит ацсери абзари...
 Схалоит аада. Инсыжьюсит сышыҕахька
 Гөнахала итөу абри адуней...

Са сырхыхөхөсит шөа шөкыба-зыбакөа,
 Са сгөыобара атзамц сырхөашөит.
 Ахаракырасы ахра сьмазкуаз,
 Зьнза ишымгөыцзоз ахра иагөит...

Схалоит аада. Сырхыччалап уахынтөи
 Асса-мысса иарыссаз ауаа.
 Сымчкөа цыршөалап аласи ахьантөи
 Тымитышарак апа сҕарцшуа...

Пицунда – 2007 ш.

Ауаа – агөылшьапкөа

Ари – цсшьарта онуп,
 Иахьзуп «Агөыгра», –
 Ухы ышыптыхны уоацацшыр,
 Игьөжьюш ублахац...

Абар акрыфарта иааоныцуөит
 Ауаа- агөылшьапкөа.
 Итөаа-маауа инейны ,
 Акапанга инангылоит дара .
 Игөартоит шака кьыла ацлаз
 Рцөа-ржыы
 Уахьки-енаки рыла...

Нас, аарла-аарла сихго ршьасакөа,
 Рчаз-хылцакөа нархацаны,
 Амшынахь реьнархоит...
 Ауаа-агөылшьапкөа...

Амшын ихьуп нас иаахөлаанза,
 Рьмса-гөабанкөа ирыниаалан,
 Ауаа-агөылшьапкөа...
 Ицсылахаз рцөа-ржыы рбылуөит,
 Арацөөицш сцкөацөахаанза...

Ианааилахело, ихынхөусит урт өацхьа
 Рыцшьярта-оны «Агэыгра» ашка...
 Римса-гэабанкэа абарцае иааныжыны,
 Иныонолоит акрыфарта урт...
 «Гэацха-чара шөоуааит, ауаа-агэылшьяпкэа!» –
 Ашэхымсае днарцылоит урт цхэызбак,
 Ахалат шкэакэа зшөу...

Нас, өацхьа акрыфарта иаадөылтны,
 Рыкапанга инадгылоит урт,
 Гэаран кацаны...
 Ауаа - агэылшьяпкэа...

Абас өажөи цшьяба уахи-ени...

Ари ацшьярта оны иахьзуп «Агэыгра»,
 Ухы өышьтыхны уөацацшыр, игьежыш ублахац...

Рыцсы ршьюит уа ауаа – агэылшьяпкэа...

Пицунда – 2007 ш.

Ех, ацша, апша, хлахөада!..

Аршөаа иасуеит уаха шаанза
 Тагалантөи ацша хага,
 Атзамцкэа ирабашьюеит ихөжөаанза,
 Уаха төамөахөгы камцакэа...

Өааихак амам, аршөаа иасуеит,
 Еикөаөилоит ус, иаашаанза,
 Нас аеуреицш ашакө иасуеит,
 Ижөылоит ус, апша аграцеаанза...

Ижөылоит ус, сыцша – сысура,
 Уаха шаанза икөаркөашьеилап!
 Сцөырханы саацшлап акырынтө,
 Ацша-мчымха сацгөацеилап...

Итынчым ацх. Са сыцөа ркьалан,
 Хьаак асартлазеит сыөныцка.
 Сгөацае еикөтөахьаз агөала
 Иарцысит өа гөала өыцкөак...

Ацша хага аршөаа иасуеит,
 Асазынкылом, иамам псыхөа...
 Ацх азыхөашьеицш имөасуеит,
 Тынчрак соушам ааигөа-сигөа...

Шьта уеынкыл, сыцша-сьеура!
 Ужэылоит баша, хамха-цьымшьа, –
 Сыцс ахац иакыуп, иудыруз,
 Иаха – иаха имацхоит сымчкэа...

Са исыгэрымуа захауада ?..
 Сыгэжэажэо ашарахь снаскьалароуп...
 Ех, ацша, ацша, хлахада,
 Атзамцкэа ишрабашьуа итахароуп!..

Сыгэжэажэо
 ашарахь
 снаскьалароуп...

Пицунда – 2007 ш.

Икаххаа иаартын Пицунда ацшахэа...

Иныхгыла-аахгыло инеиуан уа хэсақәак,
 Бзиабарак аццышө зцэа инахьысхьаз, –
 Цагьа-цагьа сихыргон ршьасақәа,
 Ирзарц иафын урт рыуафьбжара иштысхьаз...

Ргэыгра рьыхо, ишьтыцуан ргэышцкэа,
 Реимаа ласқәагь, рышьхэақәа гэырпынцан...
 Ицон урт раамта цхьзцас интакөкөа,
 Амзаратөи ацацла ссиркэа рымцан!

...Иныцакшөа сибырхөон уака жэабжьк,
 Рыхқәа фышьтых амшынгөы инхьыцшылон.
 Аеьцөаамтаз ирсалашон хөылц-шөацшь,
 Гөхьаагаракгы рыблақәа инархьлон...

Икаххаа иаартын Пицунда ацшахэа,
 Урт цон амшын асаркьеицш ианыцшыло!
 Зхөаха рмааз гөтыхақәак днархөарц,
 Ргөацақәарө ашөацшь мцаха сикөбылон...

Жөфөан акалт такөаамта сиыбзауан...
 Инеиуан уа хэсақәак ныхгыла-аахгыло!
 Иқөыцсычхауан лоунытө, рыгөкөа цшауан,
 Рқөыцшра ааныжьны, даса аамтак иацшылон...

Цагъа-цагъа инеиуан ус хөсақәак,
 Цшандагақәакгы рнырдон урт аамтала.
 Убас иақкәажәха инеиуан уа хөсақәак,
 Ажәсан дыргачамкуан рныкәашәала!

Пицунда – 2007 ш.

* * *

Нас дарбан, исхөо хазцауа?!
 Зегъ хаахөоуп... зегъ хкәтөоуп...
 Схы сацәажөо, схы сазцаауа,
 Сашта-сгәара стоуп...

Еилыргашьак рымазам
 Икәышу – игазоу, –
 Мышкызны ишәасхәап сымаза, –
 Хаз схәарак ззыцтөоу...

Саамта сацгәатеилароуп,
 Исылахәмарны ицо...
 Суахтеицш исыман снейлароуп
 Алу – са сызцоу...

Ицшьоу аныха агәашәкәа реицш,
 Стәи-сыпси аартуп!
 Икоу-иануцкәа шәасхәарцаз,
 Ға цстазаарак стахыуп!..

Акәа- 2007 ш.

Изыцшыда? Сыззыцшыда?..

– Изыцшыда, сыззыцшыда?..
 Исархэо иарбан хэатэ змазам?..
 Ари адунейае қаха-цеыда,
 Азэ ицстазаара нагзам...

Усоуп, усоуп... ус мацароуп,
 Иамам цшаашья еа моакы, –
 Цэашьыркыла апх лашьцарае
 Ашьта схууп саргы сразкы...

Ашьта схууп идырым, исилкаам,
 Дунейхаан силкаашья змам!..
 – Цасшақә аума, саамта-гәеилга,
 Сзахьурцшлю сгәы итам, схы итам?..

Изыцшыда, сыззыцшыда?..
 Абас изтахәеуи сыбжы?..
 Злымха итаода сажә мчыда?..
 Саамта знейуеи еиқәышышы?..

Лацшеимкьарак сарцеицеизар,
 Иармацәысзар уи сыхшы?..
 Иесимыз сымшқәа рьедыреесизар,
 Ирхьцзар цстхәак еицш нак аты?..

Ус, машәыршәа ахәа ахашәаанза,
 Ибылгәагәышьоит акәыцьбал...
 Сбырцьеилароуп сыцсы аатшәаанза,
 Икоуп, ааи, сызхымцо цьалк...

Изыцшыда, сыззыцшыда?
 Азәгы... ус сацәажәоит са схы.
 Абгыцеицш слахьынца зыреыда?..
 Ихәамкәа инхама,нас, сәсахәы?!...

Акәа – 2007 ш.

Нас икацөкьоу сазхөода?..

Нас икацөкьоу сазхөода
Сыкөша-мыкөша шыта?
Сгылоуп сартмак сазкөынца
Адуней агөта...

Саха змада... Сгөазтада?..
Цьоук цоит атөыла рбго.
«Уа мшыбзиа!» – «Здравствуйте!»-
«Ушцакоу?» – «Ничего!»

Сара... Сара соума мшөан?..
Исазхөода атак?..
– Илакөумшьян... ицьоумшьян,
Иааскьоит еа цөкөырцакөак...

Цьоук цон ирыхьыз рзымдыруа,
Иахьымаара ицон...
Еилахынхөуа, силаханто,
Цөкөырца баацсак ааскьон...

Мчык иагоит ауаатөыюса,
Рхи- рымчи сиқөхазом.
Згыра баацсык иаанахөан,
Хөхөабжыкгы рахазом...

Нас икацөкьоу сазхөода,
Сызустада схаҕа?..
Са сгылоуп сартмак сазкөынца,
Адуней агөта...

Акөа – 2007 ш.

Баша схацшуеит сышьтахька....

Шьта силкаашьак рымазам
Исыуоу, ма исагоу, –
Идыраргамом рымаза
Аиха-сабрада зеоу...

Ацэымаг раархоуп гэшэкэакгы,
Ахааназ ичацоуп.
Сгэлалашэара абаашкэаггы
Хрыцхрала ирыццоуп...

Баша схацшлоит сышьтахька,
Уахь инхаз фахауп...
Аццышэ иарзит сышьтакэа,
Сымоакэагь шэахауп...

Сгэы икэыюеит есимаашьтыбжък,
Аха уи хароуп.
Сгэалакарагь есим шьта,
Аха уи мариоуп...

Изыцшыда сацхьака?..
Исанахэои суахта?..
Зразкыдара иапсакьаз
Среиуазар схата?..

Сдэыкэлап сгэахэуеит ссыжэланы...
Баша сгэы сажьоит...
Цша-баацсык насыжэланы,
Ссыжэхэаны сагоит.

Сышьтахькаггы...сацхьакагь
Ёытыбжък газом.
Сара сеилашыокракэагь
Ус лассы еикэтэазом...

Инсиуеит уао дымшатазо
Аамтакэа шьтыууа!
Ишэсышэх шэсиха-сабрадакэа
Цсы зхазам ауаа!

Ацэымаг раархоуп гэшэкэакгы,
Ахааназ ичацоуп!
Сгэлалашэара абаашкэаггы
Хрыцхрала ирыццоуп...

* * *

Хара иахтөым рольқөоуп иахахөмаруа,
 Иахшөу-иаххоу иахнымаало маңөоуп...
 Уажө аамтала икоуп ус еицш цкарак,
 Уажө аамтала асценаггы лашьцоуп.

Азал тацөуп. Шахатра аусит асымтра...
 Ханрыжьма ххала измахаз хбызшөа?
 Иахцөалаөашьейт хаамта ха хнапкымта,
 Нас шыта иарбан иаабо омашөа?

Хара хакөзам, хагагакөа хөмарусит,
 Асцена лашьца икөлан ха хцынхөрас.
 Ихаөсхьо асырмашыцейны ихақөмақарусит,
 Нас хазхаану иарбану аамтас ?..

Иаабо иарбан хдөыпшырггы адөныка?
 Хөмаррак цоит – лагамта, нцөамта змам.
 Зегь хзыргачамкуа ақөыргылаө дыкоуп,
 Иахирхөоит зынзаск хагөкөа иртазам...

Хөмаррак цоит. Ххаесахьақөа еицакуп,
 Цхызу, лабсабоу? Уи зегь акоуп.
 Иахьа асцена икөу хара хакөым,
 Асцена икөу ицөажөо гагақөоуп...

Уажө аамтала асценаггы лашьцоуп...

* * *

Мышкызны гөалашөарак сеицшхап
 Схаҥаггы.
 Еимгеимцароу хтысқөак реицшыра
 Сылсыршап уеизггы.

Саныкамггы сцөаөа еиннаршөалап
 Цьоукы.
 Саныкамло цкьа еилышөакап
 Сыгөтакы.

Мышкызны гөалашөарак сеицшхап
 Схаҥаггы.
 Иазеицакшам сцөаөси стөитцши
 Ацсраггы.

Ишахагьежьлац иахагьежьлап
 Адгьыл адырдха.
 Саныкамггы сцөа ианырлап
 Сымра ашөахөа...

Мышкызны гөалашөарак сеицшхап
 Схаҥаггы.
 Ацыхөтөантөи лабжышк насьтшшөап
 Са сцөашыггы.

«Шөцөажөала ацсышөала!»

*Академик Дьордь Хьиуит апсуа
бызшөа сикэьрхашьас иамоузеи хөа
ианиазцаа, атакс ириҗент: «Шөцөажөала
ацсышөала!»*

Цсышөак зцым ацстазаара
Иалысхзеи сара?..
Ишөыхьчала шөа шөмазара,
Искөашьыз сара апсра...

Са сбызшөа аныкамла,
Икөысхуеи сдунеи?..
Ғынхас иззынсыжьуада
Сгөьргьарсеи сгөьрөсеи?.

О, сбызшөа – сыпсыкөара,
Исыпсыхөои нас сара?
Зыблара баапск сеастазар,
Исцөьзны агөрагара?..

«Шөцөажөала ацсышөала !
Ацсышөала шөьөла!
Цсыс ишөхоу ацсышөала
Шөьгөҗыхақөа шөхөала!» –

Абас рхөоит акөьгапөа,
Сгөакуеит, амца скуеит...
Мачк интааргы сылацөа,
Атхарцөхөа саапшуеит...

Инассабар са сапсшөа-хаа
Сыгагоуп инхо!
Изҗахьда сапсуара
Сыбызшөа анҗахо?..

«Шөразкьдара шөанымшөалан,
Шөкөькөьцыкөуа шөцала!
Шөцөажөала ацсышөала,
Шөьпсадгьыл шөыхьчала!..» –

Ижөьтөзоу сшья зырҗыхауа
Ажөабжь саҗаусит.
Ахьяа баапсы зыпрыхауа
Сгөь арпөаахөа ихөхөаусит!..

* * *

Сара агәилкәа сырзышәәхәом шыта,
 Ацштәы ссиркәәгы сыблакәа хыркуам.
 Сара исыкәыгәгәоит убасеицш аамтак,
 Асса рылгошәа збоит сыжәәахыркәа...

Шыта сзыргәәтеиуагы зынзаск дасакзоуц,
 Хәашыак змазамыз – хәашыа ахысзамтаз...
 Сышытахька инсыжыыз амшкәагы тацәзоуц, –
 Уи аума, сыцстазаара, исанаушыаз хамтас?..

Жәәангәашәпцхыраагы сеицхызуам шыта,
 Анкәеицш сылацш рыткәашам Сезанраа...
 Адунси еа блакала сыкәнарцшт еиҫа
 Ахаангы еилкаашыак змазам са сгәызианра...

Даса хыаакәак сдыркәалейт сара, –
 Мшәан, сыцстазаара ныхыума акәрышыеицш?..
 Наурцас, сзыхызаз снахыцшыхуейт цыара,
 Сызхымзас – сахәланагалоит атышеицш...

...Сара агәилкәа сырзышәәхәом шыта,
 Схәоугы рызкым ацәанырра кәымшәышәкәа, –
 О, ихашәца, сҫагылоуц убасеицш аамтак,
 Мцәбызк насхысыр, скацсартәеицш сыццышәха...

Сара агәилкәа сырзышәәхәом шыта...
 Цсаатә еикәәцәоушәа исхаәоит са саамта,
 Са сышыхныцсылт ө-дунси дук рыгәта,
 Шахатс самоушәа Стоурых атахамта...

Сара агәилкәа сырзышәәхәом шыта...

Акәа – 2007 ш.

Ахтысқәа мөасуеит қәаршыюцас...

Итызцаахьада хара хцәәә?
 Хара ххәыцрақәа рдунси...
 Хааит абранза... хааит иахьанза,
 Хрыбжьагылан цреи-бзарси...

Шәа шәазызырө хароаш-зышқәа
 Уахгы-сынгы ирхәо ауаз!
 Нас сильшөкаап Нартаа ржьыжәгеици
 Ха хгәалақәа еилазыршуаз...

Дықәуи ацәгәәөггы идгьыл,
 Иныцхәхәауа ицыхзы, –
 Ицәсиха нацрыхагәышьоит
 Цсыуа хацак икәылзы...

Хжәйтәи-хәатәи ҫымт сигәныоуеит,
 Ахтысқәа мөасуеит қәаршыюцас...
 Хара хөымааи ххымааи иреыоуеит
 Ххьаақәа ирықәлоу хара хуаз...

Тынч, хрыжь-хрыжьоуп ашьтыбжь шааоуа
 Ххьышьтрахь ххьазырцшло ацша...

Итызцаахьада хара хцәәә,
 Итызцаахьада ха хказшьа?..

Ххьышьтрахь
 ххьанарццлоит
 ацша...

Акәа – 2007 ш.

* * *

Снаргоит сышыкөскөа са сгөйссанца,
Иаоусит схатызшөа – са слахьынца.

– Дад, уацуюлан уабацо, уразкы! –
Сышытахька исышытасыртусит цюуку.

Урт ирхөо сахашам. Итшөоуп адуней...
Срыбжьоуп сыцхаражөхөаоны сгөйгрей сгөйрөси.

Мши-цхи рыбжьара хышө -хөычк аатуеит,
Ацабырг ацөаара цьара снахьыцшусит.

Нас сгөйгракөа рынакө нак инеицхьбоит,
Сцөа сцэзырызало сахьакөак збоит...

Ахьзацөкөа шнеиуа збоит еишьтарххы,
Са Сцабырг иаихсусеит икылкаан цюуку...

Сгөй каха, схи ськөае сцагөйшьбоит цхьака,
Ацөгьагь-абзиягь снапы нарызкья...

Ишьуп сара Сцабырг . Сшьуп схатагьы.
Сьцсахөага саман инеиусеит уеизгьы...

«Ех, уара агөшата... арыцха... агаза!
Иуцсахырц узашьтои цсахшьа змазам?!» –

Быжкөак сахалоит са сахьнейуа сгөагөо,
Сгөацаф ацыхөтөантөи сымчкөа сизыркөкөо...

Сышыкөскөа снаргоит абас сгөйссанца,
Схатызшөа цөырган иахөоит слахьынца...

Акөа – 2007 ш.

* * *

Сара сдоуха – са сынцөахэы, са сныха, –
 Сара сшьала иоу сара Суасиат!..
 Мышкызны, ианысмоулакь уаха псыхэак,
 Ианаасыхтыгэло сыззыцшзам Асаат!..

О, ишпастахыу убаскан, ахэашьа сакэшэар,
 Ажэа! Аскаамта сыхэлымшэы збылуаз...
 О, ишпастахыу сдоухай сарей еицаххэар,
 Иахьанза зхэашьа сакэымшэац ауаз!

Аха уаанзагь гэырға-гэыршрак салоуп,
 Уаанзагь – сцэа – сжы ацэыхьантоуп сыпсы.
 Уаанза мши-цхи реилафынтра салоуп,
 Сыззыцшзам Асаат ааскьоит лассы!..

Сара сдоуха, са сынцөахэы са сныха,
 Тынч, ссахэхэаха саразан , старха!
 ...Нас Схафь ишьтарцашт цакьа-цеьхак, –
 Ацэацэашьейиш усхалаша Сдоуха!..

* * *

Шэаай, хасьцшлап амра!
 Цсааитак казымцо...
 Шьыжы инаркны иаахэлаанза
 Ахьышпэахэа лазцо!

Амра – анхаф бзия,
 Цлабфы дызмазам!
 Иреигьзоу арахэтиаа
 Уа укынтэ хазьцшзам!

Ихаламкэа харамрак,
 Адуней зегь хсахыгза, –
 Ушьта ххылоит, амра,
 Гэыбжыажьарак камца!

Жэоантэыла иалгоу хамоа
 Ианхаршап ахьзы!
 Шэаай, хасьцшлап хамра,
 Иаартызааит хгэы-хапсы!

Апстазаара арьцуеит
 Хцэаныррақэа ртакар...
 Уаразэк хуцашьыцуеит
 Хамра – ха Ххэынтқар!

Уара уеици хаенаххлоит,
Төамоохө камцазо!
Адуеи зегь хакөшоит,
Ахьы-шөахөа лацо!

Хамшкөа цоит еишьталан,
Ихарам хаөхөарагы!
Хшөацшыны амшын хактөалап
Хташөамтазы харгы!

Шөааи, хаөыцшлап амра!
Цсааитак казымцо!
Шьыжы инаркны иаахөлаанза
Ахьы-шөахөа лацо!

Ашышьыхөа снаөыхөоит уа Фениа лкахуа!..

Абжьаацнсеици са саньылап
Атынчра Амөаду,
Инасөыцпракны иөыцзоу газеткөак, –
Иацыркьоуп урт иацтөи ха Ххакөитра!
Иахьатөи хкыба-зыба иазкыу
Жөабжькөак снарыцхьо,
Снатөап сара Фениа лыдөкьанас
Өацхьа...

О, издыруада аамтас хазтагылоу
Иахьа?..

Қьаабантөи схинхөызшөа,
Снаөыхөалап уака акахуа,
Уи ацан –
Исцөызхьоу Ацабырг
Лацшыла ицшаауа...

«Иазхацазааит Ацсны!» –
Ртөыла рныхөоит
Акөцара иаршлахьоу сөызцөа!
Ртөыла рныхөоит,
Ашыкөс Өыц ашка
Рхы нарханы...

Сара сышкагъ
Асаадырхоит пөыщак,
Уасиатк аххэааны!

Өыртусит : « Нак унах укахуа!»
Харт иаххэоит, нас ситаххэоит
Зегы ишрахауа:

«Иазхапазааит Ацсны !» –
Дкыдуп ххаёы Владислав –
Харт хьатра зықөзам ҳ-Гарибальди!
Уи иныхэаёа сичаххэоит
Адрухэа харт хөсибаргылан!
Уи хахь икоу дыпссыхыёны дхаитсит!
Иаажёыроуп иныхэаёа аанкылан,
Ацаё иаанмыжкёа цёыкёбарк!

«Иазхапазааит Ацсны !»
Са сырзыразуп урт!
Ахақөитра иазказтөахьёу зпья!
Еикөтөазом хреволиуциакёа рурт!
Ахақөитра ащышө ртацсоуп
Жөра зықөзам,
Цера зықөзам
Урт рыгөкёа!

О, издыруада аамтас хазтагылоу иахья?

...Са снаёыхэоит уа Фениа лкахуа –
Скьышө икөкыуп цсраснынза
Ицбароу ашөышықөсқөа ргьама!
Са скахуапан
Сашьтоуп са Сцабырг сыцшаарц, –
Са Сцабырг
Цөкьарас инкыдпан,
Ижьақпаз ркьарахөкёа уа инақөкны
Цьоук аскаамта изеихсуаз...

Шөа шөашьтаз, абызцөа,
Шөа шөабырг
Шөа шөацөнақөа рыцаё!

...Са снаёыхэоит уака
Скахуа,
Ахөатыхла ө-мчык сифагылоуп...
Ашөышықөсқөа мөасусит
Өырххыла...
Рышькылкёа ирынгылан!
Са соьызцөа ирныхэоит Ацсны,
Иааиуа ашықөс,
Ашө-гөашө илагылан!

«Иазхапазааит Ацсны!»
Са сазыразуп уи !

Иагырнысцоит снапы,
Сашьцөа шөшьала
Иоу ашөкөы бгыцкөа!

«Иазхапазааит Ацсны!»

Хара ххэамтакөа
Рхам шөара шөышка:
Уара Кофи Анан!
Уара Пан Ги Мун!
Хара хтам шөара шөышхөа,
Ханыцшылом шөнапы...

«Иазхапазааит Ацсны!» –
Ари – хдуней Зегы
Ашка ирхоуп!

Ха хазхеицеижьтеи краапусит
Анцөа!

Са снаөыхөоит са срыжөтө,
Ахақөитра агьамеицш,
Ицьбароуп акахуа!
Са сгазеткөагы ражөабжь
Өацоуп...

Ха хацстазаарагы
Иамцөашам аймак...

Реконкиста ахаан инцөазом!
Ацсынтөылеи – атөитөыхреи
Дунсехаангы
Иааибзом!

Хатөазымбо реацхьа
Хара ххы лахаркөзом!

Са снаөыхөоит
Харданцас
Ашышьыхөа
Скахуа!

Адөныка снацшыргы
Зынроуп,нас, зынроуп...
Аөсеицш исацоуп нас,
Цхынцкөынтөи ахауа!

О, издыруада аамтас хазтагылоу иахьа?..

Акөа – 2007 ш., пхынцкөын.

* * *

Сгэы рыхшөсит сара акацарбақәа...
 Кацарба мацарахсит сыпстазаара.
 Кацарбала ихыркәшоуп сцәхәақәа, –
 Шьта иапсам, иапсацәкьам асыркасара...

Ицсит, иабакоу, сышықәсқәа нтыкәкәа...
 Нак имөасит хтысқәак симгеимцарақәан!
 Зны, сығныхны, урт ирзыскуаз ажәақәак,
 Сқәад ианхалейт кацарба мацарақәан...

Цәаныррақәакгы сгәацаҕ ицәкәырцон,
 Зынгы сқәыцшра анацәахы станаргьежьюан.
 Дасазныхгы хьтәы цацхак снарклон...
 Адырхейицшцәкьа сара саамта саргьежьюлон.

... Цсахра рықәым сара сцәхәақәа,
 Ихьшәашәоуп мармалташьпәс сара сажәақәа.
 Ицсит, абар, са сышықәсқәагь нтыкәкәа,
 Кацарбала ихыркәшоуп сара сашәақәа...

Харантә рышьтыбжь ааоусит шыәсақәак,
 Ажәак рызкымкәа имөасусит аамтақәак...

* * *

Азмахцәкьа ишцеицшу апх уха ?
 Хәынцәа баапск илахсит апстазаара.
 ...Абар иеыцәауеит скәастха, –
 Уи сатәхәоит – цхаррак азынхазар хәа...

Ацшадаас асусит адәахы,
 Схы сжьарц саеыхуп, хьаакгы сымамшәа.
 Ақәа шлеиц илеиуеит адәахы, –
 Изакабысеи? Адунсеи злачыма, мшәан?

Иаусит иаахымкәазо ақәа,
 Спәа иалашәоит уажәы-уажә шәартарак...
 Агәыцрейицш икьаҕоит акәастха, –
 Апх иауазшәа зызбои чархәара?..

Хәынцәа баапск илахсит уха,
 Шьта зхышьтра изықәымло апстазаара.
 Снацрыха-аацрыхоит акәастха,
 Шәахәа-цыцхьк аиуак азынхазар хәа...

Снацрыха-аацрыхоит акәастха...

Цсышөахаак – шөахөа-цыпхьк злыжжуа ...

(амшынца ацынхөрас)

Сгылоуп шөшьырак сыеныцакшөа...
 Машьынак сазыцшуп...
 Сааигөара игылоу згабцөакөак
 Шьта ишқалакьуаау сдырбарц ртахушөа
 Урыспөала сицөажөоит,
 Рыбжькөа ныхцаа-аахцо...

Абар иаанөаст «амаршрутка»...
 Ашьтахьтөи акөардөаө снатөоит.
 «Вла- ди-ми-рски цен-тра-а-а-л !..», –
 Амашьына итыөуеит хөхөабжьык...
 Ацскы зку игөалаказаара бзиоуп.

Уи гөалашөара ссирзак исеитеит (ахлахөада)...

Ант, иқалакьуаахарц зтахыу
 Роурыспөа цсышөакгы наларызооит
 Хрыжь-хрыжь,
 Аамта-аамтала...
 «Вла-ди-ми-рски цент- тра-а-а-л!», –
 Ацскы зку дгөыцшаа-хыцшаауеит...

Игөаланаршөаз сеидроу (ахлахөада)...

Ус – абар ассир! –
 Сөацхьа итөаз өыцья ахөыцкөа,
 Ибажөгөаламуа...
 Амышөхөаракөа реицш сибархөмаруа,
 Рыхкөа неидкыла-ааидкыло,
 Акы неибырхөақөсит...

– Слымха сажьама, мшөан?..
 Цкьа сырзызырөын, –
 – Абар ассир! – цсышөа-хаак рхөон
 Ахөыцкөа...
 Иахьаанагаз уаөы изымдырзо, –
 Мрашөахөак алыжжуан
 Рыцспөа-хаа...

Амашьына сынтыцит...
 Сналалоит сықалакь, абжьаацнеицш...
 Сналаөашьоит саргы
 Ант иқалакьуаахарц зтахыу
 Рыжөпара...

«Вла-ди-мир- ски цен- тра-а-а-л!» –
 Ашьтыбжькөа зегьы ахөаөеит уи...
 Акөа зегь амеханакит уи...
 Бапа испөахөаит сара слымхөкөа...
 Бапаза ...бапаза...

Аха нас, сымш асыңаамтаз,
 Маң-маң иңсасиусит
 Са сгәаңаң цыра
 Зеиззыркәкәаз,
 Акыр шыкәса зхыцуа
 Агәкаҳара
 Ашьашьалкәа...

Икәандаза сгәы иныкәыфусит
 Сымш асыңаамтаз...
 Ант ыңыа ахбыц –
 Мышәҳәркәа
 Рыңсшәахаа, –
 Меигзараҳда
 Амра ашәахәаңыңхь
 Злыжжуа...

Акәа – 2007 ш.

* * *

Абри адуней ду азыхәан
 Уңстазаара иамааз цакыс ?..
 Ашәшьырейиңи умфасып – ашьшьыхәа,
 Изгәалашәарыда узакәыз...

Цсра зкәым?.. Ус акрыкоума? Изхәада?..
 О, башоуп! Зегь ниакәкәа иңоит!
 О, башоуп! Ухы ужьоит, ахлахәада,
 Уа ушьтахь – шытыбжьныфрак аанхоит...

Ҳа ҳаңәгьей ҳабзиеи еилзыргада?
 Ихәзхәода иаҳңейиңшу цыхәтәас?
 О, баша ухы ужьоит, ахлахәада,
 Уа уамоушәа адгьыл аҳас...

Ихәаадоу, иназатәу ашкә
 Рхы мшәта уа ухәыңрақәа еихоит...
 Аха мышкызны зегь баша,
 Ус башаза иниакәкәа иңоит...

Агәра угон, агәра угоит аңашана,
 Угәатсеила, угәы кәжала!
 Уаанҳап гәрагара-ссирк уашьанан,
 Уеихала, са сгәызиан, уеихала !..

* * *

Уара уацөыхьчам хөымгарак,
 Гызмалрак, чархөарак, гьангыашрак...
 Ус маза-аргама гөрагарак
 Цөашьушөа иацлашоит уа уиаша!

Азө ас ихөап, еазө арс ихөап,
 Убас мац-мац алыкь цаатөалап...
 Уцөа итаугзап зегьы... иучхап!
 Уазкылыш ухьышьтра уара ухала!

Адунси гьангыашрала сибаркыуп,
 Уи збарц зтахымгы длахьындадоуп...
 Адунси гьангыашрала сибаркыуп,
 Ус акгы мөасшам мөада-шьтада...

Уцала! Уцала нас ушчалац,
 Еицакра зкөым уныкөашөала!
 Өымт- цсымшьа умөа наугзарц,
 Уа уцөаөа зырцьбараз шыафала...

Уцала, уцала нас, ушчалац!..

* * *

Асцөакөа – ацх аблакөа
 Иаашаанза адгьылахь иаапшлоит.
 Ашамтазын – ха хөыхамтаз,
 Ацх алацөа неикөнацсоит...

* * *

Абзиабара... Ауабы... Апсабара...
 Еиципазар акөхап ханцөа.
 Гөыбыцрак хзыннажьзар мшацшарак –
 Уигь хзылбааишьтит ханцөа!

Изхарада? Ашьыцрси агөаги –
 Урт жьымдырны иалазар хцөа?..
 Ха хацами хзацымцуа гөнахак,
 Хацаимцарц хихөоит анцөа...

Нас рацхьатөи адөышөткөа рыфөыхаа
 Лабжьшла иартөлап ха хагөкөа.
 Амцөыжөөа сишьылкөа неицыхуа,
 Шьта ирхьцраалашт Аацын ахөкөа...

Ихахзызауесит хан-хацсабара,
 Хсабицөоушөа алацш-хаа ххьуп.
 Гөыбыцрак хзыннажьбусит мшацшарак,
 Харт хсыхшьакгы хақөшөарц зтахьу.

«Хатоумцан, хрыцхашьа, иханажь!
 Хахшыөдара ханажь ханцөа!» –
 О, хзацьцран хакоума ахааназ...
 Шака гөнахара тахагзои хцөа...

Амцөыжөөа сишьылкөа неицыхуа,
 Шьта ирхацьрлашт аацын адөкөа!
 Рацхьатөи адөышөткөа рыфөыхаа
 Лабжьшла иартөлашт ха хагөкөа...

Ақытатө сахьанцақәа...

Изычхауада хазынра атыхәрыккәа?
 Ачыхь. Агәыхь. Нас март аказшыақәа...
 ...Икартәаз ах иажьазаап апыблыккәа,
 Абар иахьрылатхацьуа урт хкәйтқәа...

Ахьта гәгәоуп. Уажәшьта имлеишеи сыкгы.
 Абар агныжәөан алакта хәашьуп.
 Жәқәак, нахьхьи, абардра иоацәхькны,
 Цхәык анбахазхыршәо хәа ицшуп...

Акрыбжьоуп макьана аацынынза.
 Ацсабарагь цшуп аңсы заны.
 Уаха шаанза днацхоит анхаө имца,
 Адәныка ицааусит, адгьыл еикәжәаны...

«Еазы...»

– Иахьа сахьымзаргы – уацәы!
 Уацәы сахьзап!.. Абас сгәтеиусит...
 Гәаныла сияцәажәоит «Еазы»,
 Уи дырцаоуп. Сара смарцеиуп...

Са срыбжьахаргы ө-мцакы,
 Иансымазамгы уаха цартак,
 – Сахьызыгзода сыгәтакы?..
 – Сацәызыхьчода, нас, ашәарта?

Убаскан сияцәаусит Иара,
 Сааизар са сызмоу слацшықәөан...
 Сахарцоит илацш-цқьа – ацсра,
 Са сгәы икажоит уи: «Зра-цсра уқәзам!»

Абас, абас мацара сцоит,
 Сыцстазаара омажә сыхтнахусит...
 Иа илацш схуп, уи сгәы ижжьоит,
 Ихата дызбом, ибжьы сахахусит...

Гәаныла сияцәажәоит «Еазы»,
 Сразки сыгәтыхеи сандыркьала,
 Ёымт-цсымшьа сазыцшуп «Уацәы»,
 Игәалашәом акгы – аамтала...

Уи ихэангоуп са сназхьыпшуа,
Ибжы еицмкзо саргөатеилап,
Саныкөу сыдгьыл сгэы цшаауа,
«Зра-цсра укөзам!» – саргөатеилап!

Гэаныла сиацөажөит «Еазэы!»
Ғымт-цымшыа сазыцшун «Уацэы!»

* * *

Итызцаахьяада хара хцөаа?
Хара хгөакракөа рдуней?
Хааит абранза... хааит - иахьанза,
Хрыбжыагылан цсреи-бзарей!

Шөа шөазызыро харөаш зышкөа,
Уахгы-сынгы ирхөо ауаз!
Нас сиышөкаап Нартаа Ркөабейци
Хгөи-хапси еилазыршуаз!..

Дыкөуп ацөагөабы идгьыл,
Иныцхьахөауа ицыхзы,-
Ицөеихагь нацрыхагөышьоит
Жөыгө сибашьык икөалзы...

Хжөйтөи-хөатөи ғымт еигөныөует,
Ахтыскөа мөасует – көаршыөпас!
Хара хөымааи, хымааи иреыөует
Адгьыл иакөлоу хара хуаз...

Тынч, хрыжь-хрыжьоуп ашьтыбжь шааөло,
Ххышьтрахь ххьазырцшло ацша...
Итызцаахьяада хара хцөаа,
Итызцаахьяада ха хказшьа?.

Акөа – 2008 ш.

* * *

«Де – иуре», «де-факто»...
 Цьоук ирхэац рхэоит.
 Харт амахэ ѿа хакэтэоуп,
 Аха мчык хаикэнархоит...

Агэра аагоит анашана,
 Икоуп Адгьыл Ахақ!
 Хаман иааиусит макьана,
 Зра-цсра зкэашьым Доухак!

«Де – иуре», «де-факто»...
 Цьоук ирхэац рхэоит,-
 Харт амахэ ѿа хакэтэоуп,
 Аха мчык хаикэнархоит...

Ахақэитра ртаныкэоит
 Хара хдақэа...
 Ицжэоит авулкансицш
 Хара хагэкэа!

Хшьамхнышгылан хрыхэом
 Харт са цьоукы.
 Имазам ха хагэтыха,
 Имазам ха ххықекы!

«Де- иуре», «де-факто»,
 Цьоук ирхэац рхэоит.
 Харт хмачырла, азыхьсеицш,
 Ахақэитра хнахэоит!

Акэа – 2007 ш.

* * *

Уа қэыцьма млашьқэоушэа игэароуп цьоукы,
Инастгэйдцан сыршьырггы калоит...
Аха ижэдыруз, ижэдыруз, ижэдыруз акы,
Цэраснынза са сиаша схэалоит!

...Ахыцшыпэ сканажьырцу сгэы цыблааны?..
Нас исоуааит убас лахьынцас!
Цьалла са сыдгьыл саныкэцуа аены,
Са сцабырг аансыжьюсит тынхас!..

Са сзанышэашам хамтала иычочу ацаршеи,
Ахазыртақэа – аерацшра иашьаноу...
Санрыбжьягылоугь ацсреи абзарей,
Сара сиаша сыхьчоит сара спьала!

Уа қэыцьма млашьқэоушэа игэароуп цьоукы,
Ацх реалак иааусит шьаркэастала...
Аха, ақэыцьмақэа, ижэдыруз акы!
Ижэдыруз сыешэыстом мариала!

* * *

Ишьтыхны иркуп цьоукы рыхкэа,
Рыхкэа рыкэас са цьоук гылоуп...
Избоит иеыцзоу бакақэак,
Абар, са тыцк цьара иаанкылоуп...

Иачхаусит ахахэ зеггы,
Уи иацахом абоси ацьази,-
О, мац, игэы нырхам азэггы,
Бака еыцзақэак гьаз-гьазусит...

Абар бакак... даса бакак,
Цьарак... ачархэаоггы, афырхацагы...
Шьасакоуп ирыбжьюу, шьаасак, –
Азэы – аамтала, еазэ – назаза!

Цьоук рыхьз тысса иануп ахахэ,
Уашьтантэи – ахэара удаоуп...
Иалхла, нас, уарггы ухахэ!
Иалх утыц, нас, уаамта анааилакь!

...Заа сибыртап ахахэ-цэахэ,
Шэагаала имачымкэа ишьтырхып!
Ахахэ-цэоы уишьтал! Ухы уахэ!
Уцсаанза уи ухассахьа тихып!

Иутахызар иалх амармалташь,
 Еиқәаңоуп акы, дасакгы – шкәакәоуп.
 Иутахызар, уақәдыртәап арашь!
 Цсыншьтахь уалацшларцаз Акәа!...

Ишьтыхны иркыуп цьоукы рыхкәа,
 Цьоук гылоуп уака, рыхкәа рыхкәае...
 Избоит иеыцзоу бакақәак,
 Шьхарцык акалтае, мшынк аеықәае...

Арахь игәгәамзаргь ухьз-уцша,
 Уахь ушьтырхып хаҳәла, цьазла.
 Ицбасшьом, срышьцылт уамашәа,
 Испылоит бакақәак гьаз-гьазуа...

Акәа – 2008 ш.

* * *

Цхыбжьонуп.
 Илеиуеит адәныка
 Ақәабаа-сабаа.
 Сылахьсеиқәра агага
 Анызбаалоит атамц.
 Гәалашәарак еицш
 Сахзызауеит Сәымтра.
 Исаосхьоу ашықәсқәа рсаба
 Ассизнагазаап маң-маң
 Суацбак хәыч аеышәтеицш
 Итаңәу сара сгәаңәе...

Цхыбжьонуп.
 Илеиуеит адәныка
 Ақәабаа-сабаа.
 Снапсыргәыца цьацья иангылоуп ицааршәа,
 Аңәца - хы-шықәса зхьцуа
 Асеиқәапәа зтоу...
 Цхыбжьонуп.
 Итаңәу аҳацшьацеицш,
 Мца зтам са суацбак-хәыч
 Аеышәта стацшуеит...

* * *

Нахъхы ацсацла – сишылақәа иорхыкны,
 Аисыр-хәцәы иалхыу
 Ахылцеицш,
 Кәыркәатәи амра
 Шеи-шеиуа иоагылт.

Машәыршәа уи мцабзык нахысыр,
 Иццышәха ицоит...

Амра –
 Аисыр-хәцәы иалхыу
 Ахылца...

* * *

Ахәышцаз
 Сапта сынталоит,
 Шәышықәса зхыцуа
 Сгәашәқәа аартны,
 Сышьтахька инхаз зегь
 Снапы назкьаны...

Сгәашәқәа аатусит
 Дара рхала,
 Иазыцшызшәа
 Саара...

Сапта сынталоит
 Ашьшыхәа.
 Зынзаскгы сазхәыцырц
 Стахзам:
 Мышкызны сапта сыптыцуа
 Сыхнымхәырцаз уаха
 Арахь...

Хәлцазыла,
 Саара иазыцшызшәа
 Шәышықәса зхыцуа
 Са сгәашәқәа

Рхала
Иаатуеит...

Адунеи ду
Са сгөашөкөа рынтыц
Инхеит...

* * *

Нас ҳауаоыбжара ҳантыслакь, –
Ҳахшыю ианаразо зегьы, –
Зшоура-мца сихсыгъхьо хтыскөак
Ишрытнымхо хбартоуп акагьы.

Икалоит убас: абзиси ацөгъеи
Еилыргашья рымамкөа ианынхо,
Ианрылаоашья хамши хацхи
Ҳа хаикөзырхо, ма хтазырхо...

Ҳазкылсуеит цкарак – кырза хагхан, –
Иаадыруеит нарха змамгьы шыта.
Ҳа хаамта цсит. Даса цьоук ракөхап
Ишьтракөлан зыназхо сита...

Ҳа ихазмырсез, ихазгөамтаз
Аресишья иакөшөап са цьоукы,
Арыц сицш игөылнаршөап нас аамта
Ацсреи ацстазаарей рцакы.

Ҳаныкөцуа нас ари адунеи ду
Икамларц хазкөымгөыгзо Ҷаастак, –
Ҳаицакьызкьызуа, хматанеиуа,
Иаххөашт хара – зразк иаргөатеиуа –
Иумырцөгъан, Ҳанцөа ду, хцыхөтөа!

* * *

Амш закөүзеи? Еимгеимцарак...
 Иоацхахан, инсихэлацөоит,
 Нас мац-мац, убас мацара,
 Саргы ихаосхьоу аамта снацлоит...

Уахь, ихаосхьоу ашка ихьацуеит,
 «Иахьатэи» – «уацэтэи» хэа ззысхэоз...
 Дгыыли-жөфани инарыбжьазуеит
 Сыканац сыпсы зыхтныспоз...

Жөфан иалацо, инцөахэыстөуаз,
 Фымт, хара-хара инасывсуеит.
 Ацха – са снапала ихыспаз,
 Сышка ихьамыпшуа цьоук ныкөсуеит.

Са сдунейгы – лацшеимкьаран,
 Агэылыпьяп еицш сыцх фархасуан, –
 Сыпстазаарагы – гөалашөаран,
 Нак, азыхэашь еицш имөасуан...

Амш закөүзеи? Еимгеимцарак...
 Иоацхахан, инсихэлацөоит,
 Нас мац-мац, убас мацара,
 Саргы ихаосхьоу аамта снацлоит...

Ишөоычала шөгэышпцкөа!

*Что делать вам в театре полуслова
 И полумаск, герои и цари?..*

Николай Гумилев

О, шөрыцхауп, шөрыцхагөышьоуп зажөымтыеха
 Хьтөы медалла изобьчауа згөышпцкөа.
 Ирыцхагөышьоуп шөара шөеицш – ишпөхьехөо,
 Згөы-зыпсы инадкылан знапкөа...

Шөхьрхөоит шөарт «хьхшыотра» дукөа рөацхьа,
 Урт ишьтырхусит шөара «шөыхьз-шөыцша»!
 Рыбжы неицыхны, аусцка «чыда» ишөзацхьоит,
 Атынч-аамта иазказтөахьоу ашьа...

Ргөы шөагөзуеит ишөызтауа ахамта,
 Инцөахэышпөтөуеит! Агөра ргоит даргы!
 «Атоурых ду» азыншөыжьуеит шөаамта, –
 Медалк згөы икьдым, уи дацсам акгы...

Макьана азөгьы издырам иарбан фронту
 Хацөынмырха шөахьсибашьуаз шөара...
 Макьана азөгьы издырам иарбан фонду
 Абас цөфанцөыка ишьтызхуа шөхатара...

«Зхы изахэо, шөахө!»), хахаанхсит аамта бзиақ,
Зөыр дыкоума изцыхамшөаң жьыхөтақ?
«Зхы изахэо, шөахө!»), шөсанышөңа заа асиа!
Хахаанхсит, дад, уаө иимбаң аамтақ!

Ишөөычала шөгөышцқөа, нас, хьтөы медалла!
Ахөхөыхөа шөңөыуо, шөхырхөала асаара!
Хыхь иқөтөақөоу шөзырмаңлабуазаргь малла,
Ирымышөхла амедалқөа, ишөыхөап урт цьара!

АИҢАГАМҢАҚӨА

Фидор Тиугчев

* * *

Цэаныррак хым бара блакта,
Ибсыпшөом ишакгы уажөшьта,
Ихахөхазшөа бгөы-бгөацөа.

Уеырхаца сгөы – са сөахөхөаөы:
Арсиамтас дыкам Арсиаөы!
Сызухөои, нас, анцөа?..

(1836)

Ацыхөтөантөи акатаклизм

Ацыхөтөантөи асаат анааилакь ацсабараө,
Еимьшөшөашт ха хадгыыл злеибарку ахөтакөа.
Бла иабо зеггы хнасап амшын цөкөырцара,
Хахь икоу илацш рхылап нас азкөа!

(1830)

Марина Цветаева

С.Е.

Исымазам часак, лапарак,
Исымазам җамҗак азы.
Иаххылапшхугь иситом псгарак,
Уахь, жәҗанахь дсыпхьойт уи , абжьбарак,
Сҗабаакәа рыхә ишбаразы...

Ус стәоуп, нас, чаҗбак нассамыршәзо,
Убриҗ насыпс испьойт сара, –
Издыруада са сыпшахитра,
Уазсыхыр Сеибашьбы, ура?!

1920, май 16

* * *

Еицрыхпша шрымам ауабытәыҗса инапкәа,
Убас сизааигәазоуп барси сарси хагәкәа.

Арҗа мҗәыжәҗси арма мҗәыжәҗси реицш хара
Хаиднакылоит кәандарак абра.

Аха нас фыртын баапсык ааскьойт,
Арҗеи армеи тымитышак еикәнагоит.

1918, июль 10

* * *

Цхыбжьон сцэашы уаргэамцит баша,
Ухацкы! Уи шытыумхын гэырѳас!
Са сыцэа кьалт.Лацэааихышь калцашам
Ацхэыс аамсташэа, зхала инхаз.

Азмыцэарагы – уи удаѳым,
Ажыжэга кэабеицш хаилашлап.
Ихабаргэузеи, Аамта ааиып,
Нас хцэа-хжбы анышэаѳ ацсы ашыап.

Мап, стэом сара ахэхэа ссархасуа,
Дыцэоуп сца, шыта сѳызагы даап,
Сѳыза исацхьа схы неитасхэап,
Сычкэын хэыч анцэа дихьчап.

Зынзаск имачзахамашь сымчкэа?
Акы сапсазар уажэазын, –
Сыцстазаарагы рзысшит ѳыцья:
Сыцх имаз сѳыза, сымш – сца изын.

1917, цэыббын 4

Константин Бальмонт

* * *

Гэахэарак азымхазар угэаца,
Адгыл укэыз ублакэа хѳаны.
Ажѳоан мап ацэыукзаргы назаза,
Указ ус, азэыс уцхьазаны...

Удэыкэыз ус, ухьшэашэаза, уа ухала,
Ашэымтакэа иѳыцэааз хьаас имкы.
Ус иацэызлоит абнагы аамтала,
Агэыцреицш нак имѳасуа ацшшэахэы.

Угэы зызхьлоз зегь мап рцэукур алшоит,
Иухаштыр алшоит уцсы зыѳхэараз...
Хаштра кэым, иудыруаз, иацтэи амшоуп,
Иацтэи амшоуп хаштра кэымкэа инхаз!

Константин Бальмонт

Абахтае

Харт хаикэыхышпөашөа хақәиоуп абахта адашма,
 Хбаандаөцөоуп харт – саахэырак змазам.
 Ацэыцлашьцарахь хацшуеит хара халақәа траа,
 Уи ак хзалбаауа хакам зынза!

Ацсыгага иеицшу акөачабқәа роуп уа
 Атуанахьтө лашарак хзырбо.
 Уа хабла ихгылоуп гагақәак цыс-цысуа,
 Реынеицыхшөа... нас цшыаала сикөшо.

Ақөблаөцөси атци рахратөрае хара
 Хөызцөагь хархадырштхьеит шыта.
 Зны амреи амзеи шыказ цыара,
 Уигь ххаштхьеит...Ицөгьан ха хуахта.

Хайдыргөгөала абахта атзамцқәа харкыуп,
 Хаихнацөоит ацыр иалху амака.
 Хацьнышқөоуп.Хацы-лашьцак ацан хцөахуп,
 Изсеибадырзом зынзаск ха ххаеқәа!

Анна Ахматова

* * *

Тагалан лағырзышоит – цхэысеибак леицш,
 Шөеиқәала уи тахөхөоуп, итнашьаауеит агөқәа...
 Убас, аамтала, еихсыгыра зқөым ауазеицш,
 Лхаца иуасиагь ситалхөоит цхөыск, дгөыкуа.
 Игөырооит тагалан, цөысеибак-леицш игьазкын,
 Уи ахьяақәа итынчзоу асырхөы ихнасаанза...
 О, агөхаштра-гөкычга! Иацсоуп, иацса уа узын,
 Ахатө цстазаарагы мап ацөкра – назаза...

Анна Ахматова

* * *

Мышкызны, идуней анипсахлакь ауабы,
 Реырыпсахусит уи ипатреткөа.
 Даеакала иухөапшусит иблакөа. Икышкөагы
 Зынзаск даеа ччапшыкала иччоит.
 Уи гөастеит сара енак зны
 Поетк ипсыжракынтө саныхынхө аонька.
 Уи аахысгы кырынтө ари сазхөбщхьейт,
 Сгөы зызөозгы шиашаз агөра згейт.

1940**Анна Ахматова**

* * *

Шьта уаөпсык дазызырөышам апөа.
 Хдөа иалашөахьаз амшкөа хаартагылт.
 Уа уцыхөтөантөиуп. Сдуней шьта саршанхашам,
 Уейхсыгь нас сашөа. Еикөумжөан са сгөы.
 Ухы уақөйтны ааигөанза ажөан уалан,
 Иласын ахауейцш уцырра шыжьла.
 Ахлахөада, угөараз шьта ункыдыгөгөала, –
 Төым гөашөк сзазыртрыда хөа уцшлап.

Максимилиан Волошин

* * *

Абар хэyllц-шөацшь ацштөы ахыгтоит...
 Ақөаө асацхьа сихөлаөоит мцак,
 Иахьлцусит аарла, ацсыцеицш, лөак,
 Уи цшьаала ухьышьтрахь уаанагоит...

Сапья, ухынхөуазар хөа сыпшлоит,
 Бхынхөы, итынхадахаз сахөпья!..

Ассимаабжь тахөаеза – харантө
 Исахаит. Исаосыршөашам бжьык,
 Дагоит аеуаө ижөантөу мчык,
 Асгьы хөжөахьейт ипыхөжөара...

Уахынла амахе ацсы сивнагоит,
 Изыымкуа, сиқөсыртусит аөөцөакөа,
 Уа иобычо ацслымзраө рцатөкөа,
 Убас еөаөцьяагь идыршоит...

Цхаражөхөаөцөоушөа ипштысаа ицоит
 Са схөыцрақөагь – иахьзарц асы...

1916

Николаи Гумилиов

Ашөкөы «Атөым жөан» акнытө

Ахөыштөара асацхьа

Агага ааскьон... Амца сихөлаөөон пьта,
 Дгылан уи дзацөза, игөыцапса инапкөа,

Ибла ааихмырсыгь, уи дыцшуан хара,
 Нас дафын хрыжь-хрыжь, игөтыха ахөара:

«Төылақөак хьзы-змам, сеыргөылахала избарц,
 Цшьынөажөа-мшы сцон, сацны счаландар.

Игөыткьагазан хракөак, абнақөагь лашьцан,
 Төым қалақькөак уа, рцөара снахьыцшуан.

Ханаацсалакь цхьыбжьон, тыцкафы хнатөон,
 Уубыжькөак митөха, харантө ихөхалон.

Ипштахцон абна хпьяа, ажракөа аажуан,
 Ианаахөлоз, имлашьуа, алымкөа аауан.

Дхаламызт хара, ихьацуаз згэы шөаны,
Хреихсуан агыгшөыг, рыцсыртацөкья цшааны.

Цэхэыракасы уа, избеит ижэытэзоу баашк,
Зиас ыцкгы нас сыхыз шахыу инхашт.

Зиа-згым ахтынрасы сицырдыруан хө-цутак,
Аамтала урт нцөахэыс срыман са схата.

Цхызк иагазшөа сымч, схөарезахсит уажөшьта,
Иуашөшөыроуп сгэы, илашьцоуп слакта.

Шьта издырт, издырт ишытрысзас сгэы, –
Уа цшы-тзамцк рыбжьара ианыкала схатгэын.

Амшын ду ацөкөырта, ма ихьзырку ашөакь
Ирзеицөом азынцьыр, сызхэынчаз, алушөак...»

Лыблакөа ирхыз гьангыашра баапск пөахшөа,
Уи иажөабжь захауаз, цхэыск дгылан настхашөа.

Александр Блок

* * *

Цхэызбак уа апөа лхөон ауахөамас,
Атөым-дгыл икөхаз зегь уи дрызгөыкын.
Агбакөа уака амшын – цөкөырта иамаз, –
Уа згөыртаара зхаштыз зегь – лашөа рызкын.

Лыбжьы – гөыкы аафуан ашьшьыхөа атуанахьтө,
Лыжөа көашкөарө шөахөакгы лашон.
Ацөыцлашьцарахьтө зегьы ирахауан уа, –
Лыцкы – шкөакөагь лыбжьеицш ишөахөон.

Зегьы-зегьы гөыцуан, хиррак калап хөа
Хыцхьакыртак роуп хөа агбакөагь уа,
Игөыртахөу цстазаарак ыц ианиап хөа
Икараха атөым-дгыл икөхаз ауаа.

Лыбжьы цсыртынчган, апөахөа цшқарахын, –
Ахтыра – агөашөаф ахөыч ицөыуабжьы гон.
Уа амаза здыруаз иаразө-зацөык иакэын,
Ихнымхөыц хынхөышьак шрымам ибон.

1905, нанхөа

Александр Блок

*Шөсөхсыгы, игөбүцдөагоу
арахөбүцкөа!*

А. Майков

Сөбүцдөа шөахь

Хайцөгөбүшлоит, ихамхөозаргы аргама,
Хайцашьбүцлоит, нас хгөагкөагы симоуп.
Мшөан,ишцааури, цсыхөакгы хамам,
Хаазар хазеу сицөгөбүшпроуп!

Нас ишцааури? Хазегь хнапала
Ирыонаагалейт апхам хөонкөа,
Ихөшөбүркыуп ха хатзамцкөагы шхамла,
Хкыдцартак нымхейт уажөшьта!

Ишцааури? Хирроуп, кашыроуп,
Ххы хтөбүмшөа, ххы ххарштны хаччоит.
Ххы хзымдыруа арыжөтө хөахаршьбыроуп, –
Абар хөонкөагы шыта силюбгоит!

Чархөара хзибаухьейт кырынтө,
Хажөакөагы тлацкоуп рацөа!
Ишцааури! Рымөа аахартыроуп
Ахара икоу хцацөа!

Ахөацрас, аанда инацөхыкны,
Ацсыбаөхөа анышөаза иахөап.
Тоурьхтцааобык – иагхан ицөбүрцыз,
Иусумтагы урт ирызкхап...

Агөбүрөа иаиргашт, амышьтацөгьа,
Ацкөбүнцөа гөнахарак злам,
Урт анииз – ианыцсыз силмыргакөа,
Зцитатакөа цхьазкырц згөбү итам...

Нас ари закө уахтоузеи? Ишцацөгьоу,
Кашыроушөа апстазаара цоит,
Утоурьх дыртытлоит адоцентцөа,
Критикцөа сьцкөакгы иилоит,

Уа хөирак уенылажьны усьцөах,
Уөата наунагза апхыз!
Сышөкөкөа, исмахароуп шыта шөбүзбахө,
Ахаан сара шөкөбүкгы сымкыц!..

Осип Мандельштам

* * *

Иазызурызсеи сцәа-сжы? Уи сатәсишьсеит анцәа,
Уи са истәуп, ишыстәу сицш, сааизар сгәы-сгәацәа.

Тынч сынхартә-сынцыртә сицш, исымазар азин,
Итабуп хәа засхәарыда, сара убри азын?

Сара соуп нас, ашәтаазаә ...ашәтыщгы са соуп,
Сзацәым адгыл ацангы... уахыгы акы сацсоуп.

Наунагзара асаркыагы ианылахьсеит уажәшьта,
Сара сықәыцсычхара, сара сыцсәта.

Сахбакгы ахааназын инанхалап уа,
Цәаарак ... ааигәа-сигәанза ирзеилмыргоз ауаа...

Еимгеимцара зыхәашьрак цаатәалалап цака,
Игәыку асахыагы аанхап уа еилыхха...

1909**Александр Бардодым**

*«Къарази» Нестор Лакобен
ргәаларшәара иазкны*

1.

Акацәараә ихысуеит: «Ацықь! Ацықь!»,
Ашәақькәа рымацәыс иабылуеит ацых!

Икыркыруеит аеыщышәкәа: ргәы еилапзазаап,
Ахызацәкәа рхашәышәуеит уака Къаразаа.

Аибашьцәа сихоит уа Амшын сикәа асықәахь,
Рхықәкы нарыгзароуп, ирымазам цыхәагь!

Имацәысуеит рахәақәа.Лакоба драцгылоуп.
Шьта Акәа иназароуп. Рышькыкәа ирынгылоуп.

2.

Амра нкахәыцуа иаапшуеит аташәамтаз.
Абырзенцәагь иркәыруа иааргоит бзарбанқәак.

Ахы рыцсакьоит урт. Къаразаа ирыжелоит.
Аха ицьбарами къаразааггы ргөыжөлагь.

Ишөымам нагзашьа шөа шөнап ианырцаз:
Апсуа ихтырпа-шкөакөа амца ашөыркырцаз...

Абырзенцөа, шөабақөци, шөынхартақөа ныжьны?
Шөзыпшуазеи абас ,нас, шөылахь сикөыжьны?

Исааихар апсуа, дықөкьаны ишьара,
Имыркацшыпшеи хөылцы-жөөан шөа шөшьала...

Шөыхқөа нашөхьцкьаа, шөбирак ду ацака,
Алағьа шөтарцап шөарт шөшьаза-гөазаха.

3.

Ирөыхоуп ақалақь – ацөа хаа иалаз,
Амшынас – анышьқөа. Ицсөыхгоу апшалас!

Чыкьла италахау амшын-сықөггы гөжөажөоит,
Алыхөтеицип хьццышөла икылыжөжөоуп
ажөөан...

.....
.....

Шөсеикөышөк! Ишөымаз хьргөгөартак аанкылан!
Къараз-кацшь, уеикөшөоума уара цьацханьла?..

Лакоба, узырөла, уа ушькылқөа аарөеишөа!
Иарцьбарарц икоуп уаамтагь алеишөа!

Ақыртқөа рабцьарқөа, рсаса ааихьхны,
Шөыкөырцарц икоуп шөызеггы шөгөыхны!

Амра лашөхашт . Нас ибап уа избаша,
Алабжып шылашөа ашьа – цөыкөбаршөа...

4.

Шьта Рицака псшьара хөа мөак унанылар...
Цшөыма сыцк дтөоуп уа, ахра аанкылан.

Улацөа ааихьыушьит, усыртынчшөа зынзаск...
Иуахама? Шьхатөылантө иааскьоит Къараз!

Амцақөа хөыцкьоит. Иубома, абыза?
Инөиусит къаразаа, Лакоба драцызан...

Уака аон-дукөеи ашөацшыи рыбжьара,
Игоит ахьсыбжьқөа – мацөысеимкьаран!

Уара ,зыкөра мачым ақөыцьма шкөакөа,
Иухөазом қартаа, утаркөакөоит Акөа!

Усыңаах, уанызаа, азыблара усага!
Абар иазааигөахсит айбашьцаа ууада.

Аапракөа уерывак, уеиха авокзалахь!
Ашөкөа ааймкьсит. Игацаөыми азал уа.

Нестор дааоналсит. Илацш цьбаразаап:
«Зыхьк насызташөга... Амөа сапөазаап...»

1988 ш.

Семион Кирсанов

Ө-пхызк

1

Иаашаанза сыхөхөон.
Азөггы сьбжы имаҳазсит.
Азөггы дмааизсит са сахь.
Сьцсит сара.

2

Сьцсит сара.
Азөггы имаҳазсит.
Уаө дмааизсит са сахь.
Иаашаанза сыхөхөон.

3

– Сьцсит сара! –
Иаашаанза сыхөхөон.
Азөггы имаҳазсит.
Уаө дмааизсит са сахь.

Лев Озеров

* * *

Ицеит ацсаатө – атра аанхсит.
 Ацыстра симырцэсит. Ацла шөтуеит.
 Ацла кахаит . Иаанхсит ахцыц.
 Ахцыц сныкэтөаны иапысцит ашөак.
 Зытра аанзыжыыз ацсаатө уи азкуп.

Лев Озеров

* * *

Досу изалхуп имачзаны аамта
 Даниз инаркны – цсраенынза.
 Аха цьоукы иранашьоуп аамта рацөа
 Рыцстазаара ахөаакөа рынтыцгы.
 Абарон Раухенбах имахмызкөа синикьон,
 Аныхөакөа раан уи дыкөпраа дкөашон.
 Аха дырхаштит назаза...
 Атаацөара ду ирылатөаз Бах,
 Ахоралкөси, апрелиудиакөси, афугакөси
 Ацызцоз хкы-хкыла,
 Дыргөалашөоит шьардаамта.
 Сгөы иснацит, уи наунагза дыргөалашөалоит хөа,
 Абарон, ухацкы.
 Аха урткөа реы акагы хамчым хара, абарон!
 Цьоукы рмахмызкөа реинкьабжь рхаштышт лассы.
 Цьоук рхоралкөа галашт ахааназ.

Ажэытэ иапонтэ поезиа акнытэ

Фудзивара Есинори

* * *

Адөкаршэра икэу абынеацэеиш
 Апхын ҕымт,
 Убас саргыы сзацэуп...
 Ишөахашам сгэынкыбжык, –
 Сылабжышкэа рзаза нахыжжуеит
 смагра!..

Идырым автор

* * *

Бара са сзын зынзаск бхароуп уажэы,
 Харантэ ибхызыгзоит гэыблыла сылацш...
 Бара бхароуп...
 Ишыхароу еицш Кацураги, ма Такама,
 Рыкэцөкэа ирзааигэоу ацтхэа... бхаразоуп!..

Тосинари

* * *

О, нпырак змам хдуней! Гэырџала итэу!
 Нас икои цсыхэас? Абас мацара хдоума?
 Са сзалцшам сылахьейкэра...
 Шьхатэбылантэ, аохаа итыюны
 Абынеацэ ацэуабжь сахауейт!

Исе

Уа уакэбытгы уи аґба
 Нахьхьи инеиуа
 Амшынгэы еибырффо, –
 Иуасхэон ускан:
 Са сеоуп иахьыкоу ахааназ ускьала,
 Мап, икам уаха уи цьаргы!

Ки Томонори

* * *

Азныказ иааимкьоит
 Ахи ацыхэси амака,

ѐацхьа цьарак иааицылоит нас, –
 Баргы саргы убас:
 Хаицырцлоит ыьмт аамтала,
 Хаикэпэарцаз ыьц, аацхьа!

Саиге-хоси

* * *

Гэыла-псыла убас сара саацсеит,
 Адуней са сзын сымч зкэымхазо сидароуп.
 Ус баацэырцт бара,
 Исызцэырго гэрагарак,
 Шьта сдуней апырцрагы сцэыуадаџхейт
даара!

* * *

Гөаҗеиреи, гөаҗи згым ари адунеи
Шынсыжъхьоугы сара, –
Сылахь еикөнаҗоит
Ғагалантөи ахөылц анаҗаауа
Азырчра...
Ғнышкгы ықөтөам ускан уа махөык...

Енкеи – Хоси

* * *

Ақөаөө ашөч ахьпөахьеит зынза.
Угөы нҗыцсаап. Зегь аанижыит аҗшөма.
Уаөцсык дахзам ионы...
Аха имөахьцлоит есышықөса арахь
Зылахь еикөу Ғагалан...

Фудзивара Госиуки

* * *

Суминое азыбжъахалас
 Ахьарчхөа акөара ианасуа ацөкөырца
 цхыбжъон,
 Цхызла сышка умөахыц:
 Ацхыз- мөахөаста уанылан уанаауа,
 Душъклацшрым харантө ура азөы...

Ахкөа

Зрахөыц зыпшөаз агөыреицш.....	3
Сыжөөан змыжъра	4
Агөашө. Агөарц.Ахөыштөара.....	5
Итацөыз азыпштреицш, сара сгөы.....	6
Уара мөа харак укөуп, сашъа.....	7
Сара стөзааит иаашаанза, сымт-цсымшъа.....	9
Хөакоушөа-хөакамшөа.....	11
Мшынцакөоушөа, быгъөсжъкөак кацсоит.....	13
Аацынрала.....	14
Уахынлоуп. Суацъак-хөыч.....	15
Сара сцөа-сжъы.....	16
Уа изыхгылоуп чандаркөак ха хкөара.....	18
Абранза гөынхөцыстала сааит.....	20
Инсилап ашыкөскөагь сишьталан.....	22
Шъыбжъышьтахьтөи ацстазаара.....	23
Абант ацта быбышкөа реицш.....	25
Алексаандр Бардодым ихатгөын асацхъа.....	26
Ацстазаарагь тбаауп адөкаршөреицш.....	28
Рышьхөа ахьсивцоу дгыли-жөөани.....	29
Баграт Шъынкөба игөалашөара иазкны.....	31
Абар ишыхөлара ихөлсит.....	33
Сара амачөуп сзызхьыцкөюу, амач.....	34
Цшак ацрыхөит слыкө.....	35
Убас, шъаөа-шъаөала.....	37
Аха уеизгы... аха уеизгы.....	39

Пицундатәи аетиуд.....	41
Сыцсыр, сумцәуан.....	43
Азацәра, лабашьяк нацышыцыргәа итәоит.....	44
Ғышәтак-Ғышәтак.....	45
Са сызхаану – сызхааным рыбжьара.....	48
Шьта сымшқәагь, ацәаҕәацәқәа реицш.....	49
Асымтра амшынца.....	50
О, сышпацәшәо Апх Анацар.....	52
Ааи, хқәыцьмақәоуп хара.....	56
Икоуп тызтыцқәак – ицхьаку.....	59
Уахынлатәи адиалог.....	61
Сацбал сахзырцо «Ға мачзак уеиха!».....	63
Хьшәашәарак зынра баацсушәа.....	65
Ө-шәышықәсак рыбжьара.....	67
Акәада зқәу иеицш.....	68
Мегаполис салцны, сдәықәлоит.....	70
Зымцәыжәоақәа ацшатлакө иажәжәаз	
апсаатәеицш	72
Ғымтроуп. Иказам бжьык.....	73
Ғынчрак гәхьаазгоит, сырәашқәа рыбжьеицш.....	74
Шьыжымтан дәагылан.....	75
Акымзарақ ххахамгазашәа.....	77
Са саазқәылаз даара сыцпаклоит.....	78
Цьоукгы нахәаахәуа, икәарапоит.....	79
Сажьейт сыбгыц ианшәалаз сажәа.....	81
Сцәажәоит сыбжы нтыганы.....	83
Агәалашәареи аамтәи рыбжьара	84

Зегь сзеицшха сгәашә сынтыцт иахьагы.....	85
Аө-шәах еицш апх катәоит.....	87
Сытәхәа-силаөынтракаә-сызхьейт саргы.....	90
Убасеицш хтагылоуп, абызцәа, аамтак.....	92
Исазхәода, ххы абахоу?.....	94
Шьалпас,апх набыкәыршан.....	96
Ари амш, анцәа иишаз мшуп.....	99
Шәцашәыхла хшәышықәса ғырбоит.....	101
Ашацкыра ақәыпсычхара.....	102
Исазхәода?.....	103
Азын цхы иалыхәхәа, ацсаатә.....	104
Сырцәыхаран хра-цыөцыөқәак.....	105
Т.Ацьба игәалашәара иазкәуп.....	106
Иниасуан даса мшык тацәны.....	109
Абарцаә дтәаны, хәлцазыказ.....	111
Стынчра абызшәа.....	112
Иаабо иарбан хәцхьака хнацшыргы?.....	113
Сыхдырра- Сыцсәыхөы.....	115
Исаөсхьоу заакәрылоит ахааназ аханеицш.....	117
Схалоит аөада.....	118
Ех, ацша, ацша хлахәада!.....	121
Икаххаа иаартын Пицунда ацшахәа.....	123
Нас, дарбан, исхәо хазцауа?.....	125
Исзыцшыда, сыззыцшыда.....	126
Нас икацәкьоу сазхәода?.....	128
Бапа схьацшусейт сышьтахька.....	130
Хара иахтәым ролькәоуп иахәхәмаруа.....	132

Мышкызны гәләшәарак сеицшхап.....	133
Шәпәажәала, ацсышәала.....	134
Сара агәилкәа сырзышәахәом шыта.....	136
Ахтыскәа моасуеит кәаршыюпас.....	138
Снаргоит сышыкәскәа са сгәысеанца.....	140
Сара сдоуха, са сынцәахәы, са сныха.....	142
Шәааи, хәсыцшлап амра!.....	143
Ашышыхәа снасыхәоит.....	145
Сгәы рыхшәеит сара акапарбакәа.....	150
Азмахпәкәа ишсеицшу ацх уаха.....	151
Цсышәах, шәахәацыцхк злыжжуа.....	152
Абри адунеи ду азыхәан.....	155
Уара уацәыхьчам хәымгарак.....	156
Аспәакәа ацх аблакәа	157
Абзиабара....ауабы...ацсабара.....	158
Акытатә сахьанцакәа.....	160
«Еазәы».....	161
Итыцзаахьада хара хцәаоа?.....	163
Де-юре, де-факто.....	164
Уа қәыцьма млашькәоушәа игәароуп цюукы....	166
Ишьтыхны иркыуп цюукы рыхкәа.....	167
Цхыбжьонуп.....	169
Нахьхы ацсацла еишьылкәа.....	170
Ахәылпаз.....	171
Нас ҳауабыбжара хантыслакь.....	173
Ампз закәбзеи.....	174
Ишәоычала шәгәышпцкәа.....	175

Аиҕагамтақәа

Ф.Тиутчев

Цәаныррак хым бара блакта.....	178
Ацыхәтәантәи акатаклизм.....	179
М.Цветаева	
Исымазам часак, лашарак.....	180
Еицрыхшәа шрымам ауабытәыюса инапкәа...	181
Цхыбжьон сцәашы уаргәамцит баша.....	182

К.Бальмонт

Гәахәарак азымхазар угәаца.....	183
Абахтаә.....	184

А.Ахматова

Ғагалан лағырзыпоит- цхәысеибак леицш.....	185
Мышкызны, идунеи аницсахлакәауабы.....	186
Шыта уацсык дазызыроышам сашәа.....	187
Бжьык сахәит.....	188

М. Волошин

Сыжәжәа, сышәкәтәа, нас.....	189
Абар хәылц-шәацшь ацштәы ахыггоит.....	190

Н.Гәмилев

Ахәышҕаара асацхәа.....	191
-------------------------	-----

А.Блок

Цхәызбак уа ашәа лхәон ауахәамаә.....	193
Сәызцәа шәахь.....	194

О.Мандельштам

Изурызси, сцәа-сжьы.....	196
--------------------------	-----

А.Бардодым	
«Къарази» Нестор Лакобеи ргәаларшәара	
иазкны.....	197
С.Кирсанов	
Ө-цхызк.....	201
Л.Озеров	
Ицсит ацсаатә.Атра аанхсит.....	202
Досу изалхуп имацзоу аамта.....	203
Ажәытә иапонтә поезиакнытә	
Фудзивари Есинори	
Адәкаршәра иқәу абынеацәеицш.....	204
Идырым автор	
Бара са сзын зынзаск.....	205
Тосинари	
О, нцырак змам адунеи.....	206
Исе	
Уа уакәызтгы.....	206
Ки Томонори	
Азныказ иааимкьоит.....	206
Саиге Хоси	
Гәыла-цсыла.....	207
Гәацәирей-гәағи згым	
Енкеи Хоси	208
Ақәацә ашәч ахыцәахьейт зынза.....	209
Фудзивари Тосиуки	
Суминое азыбжәхалаә.....	210

Владимир Зантариа

Саамта – сыцшатлакө

Алирика. Аиҕагамтақәа

Владимир Зантариа

Мое время – ураган

Лирика. Переводы.

Ацсны Ахэынтқарра
«Акьыцхь оны»
ақ. Акәа, Ешба имәа 168.